

EURÓPAI FÖDERALIZMUS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN (1946-51)

/ Dokumentumkötet /

szerkesztette : Túrke András István

2006. március

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETŐ - AZ EGYESÜLT EURÓPA GYÖKEREI	3
II. SZERZŐDÉSEK ÉS ALAPDOKUMENTUMOK	13
II. 1. Az európai föderalisták hertensteini programja (1946. szeptember 11 – 22.)	13
II. 2. A Föderalisták Európai Uniójának Alapítóirata (1946. december 15.)	14
II. 3. A montreux-i deklaráció (1947. augusztus 23.)	20
II. 4. A föderalizmus 14 pontos víziója (1948. július)	22
II. 5. A Páneurópa Unió terve az Európai Szövetségi Alkotmányra (1951. május 6.)	25
III. AZ EURÓPAI FÖDERALIZMUS ALAPGONDOLATAI A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN	28
III. 1. Denis de Rougemont : A föderalista attitúd (1947. augusztus)	28
III. 2. Alexandre Marc : Az ember felemelkedésére - a föderalista forradalom (1948)	33
III. 3. Henri Brugmans : Az európai függetlenség (Európai Föderalista Mozgalom milánói kongresszusa, 1948. február 15-17.)	34
IV. DISKURZUS A FÖDERALIZMUS KÜLÖNBÖZŐ ÚTJAI RÓL	39
IV. 1. Francesco Flora: Az európai szellem (1946. szeptember 24.)	39
IV. 2. A Fédération interjúja Emery Reves-el a nemzetközi föderalizmusról (1947. április)	42
IV. 3. Carlo Sforza olasz külügyminiszter előadása az Università per stranieri-n (1948. július 18.)	43
IV. 4. Emery Reves luxemburgi beszéde (1948. szeptember 5.)	51

I. BEVEZETŐ - AZ EGYESÜLT EURÓPA GYÖKEREI

A modern európai közösség születésének dátumát 1945 körülre szokták helyezni, de a közös európai koncepció természetesen nem a 20. század „találmánya”. A föderáció fogalma ennél jóval korábban gyökerezik (tekintsük például a svájci típusú föderalizmust¹), de maga az európai egység gondolat is történelmi távlatokba vezethető vissza.

Az egység gondolatok fő mozgatórugója kezdetben a béke megteremtése volt. Ez a kiindulópont mind a mai napig központi kérdés maradt². A nagy európai hódítók (Nagy Sándortól Napoléonig³) birodalmi szemléletében is utolérhető az egység gondolata⁴, de a *Pax Romana*⁵ kifejezése jól tükrözi a birodalmon belül megteremtendő béke fontosságát.

Európa politikai térképe azonban erős széttagoltságot mutat. Többek közt ez is okozta a fenti birodalmi törekvések kudarcát. Számos elmélet született azonban arra is, hogyan lehetne ezt a széttagoltságot a népek kölcsönös egyetértésében összefogni. A Felvilágosodás térhódításával e gondolatok központjába a vallási szemlélet helyett egyre inkább az intellektuális egység került⁶. Egy összeurópai parlamenti gyűlés gondolatát több 18. századi író is támogatta. Érveket sorakoztatott fel emellett Jeremy Bentham, és Jean Jacques Rousseau is, aki részletesen foglalkozott elődje, Saint Pierre abbé Örökbéke tervzetével. A 19. században Henri Saint-Simon Európa-tervezete látott napvilágot és gyakorolt hatást a gondolkodó világra. Részletesen kidolgozott elméletében használja már az „Európai Egyesült Államok” kifejezést (1814). Tévhit tehát az, hogy W. Churchill zürichi beszédében jelent volna meg elsőként ez a fogalom. Az alulról építkező Európa gondolata jelentős hangsúlyt kapott az 1948-as forradalmi

¹ 1291. augusztus 1. Schwyz, Uri és Unterwalden szövetsége, majd a Zauberformel és a 1847-es alkotmány

² Ezt a szemléletet tükrözi az Európai Unió több évtizedes törekvése, hogy közös kül- és biztonságpolitikát (CFSP/PESC/GASP) illetve európai biztonság- és védelempolitikát (ESDP/PESD/ESVP) tudjon kialakítani. De ez a cél eredményezte az olyan nemzetközi szervezetek, mint a Nemzetek szövetsége, az ENSZ vagy a NATO kialakulását.

³ Ebbe a sorba illeszthető bele Hitler „Európa képe” is. (1924: *Mein Kampf*, élettér elmélet). Itt említjük meg Goebbels 1945-ben készült művét a Das Reich-ot, amelyben már használja a „Vasfüggöny” kifejezést.

⁴ URWIN, 1998. I. fejezet, p. 9.

⁵ A *Pax Romana* fogalma figyelemre méltó módon beépült a politikai gondolkodásba. A kifejezés példájára a huszadik század legnagyobb, az európai történelmet nagyban befolyásoló autoriter rendszereire is kialakult a *pax germanica* és a *pax sovietica* kifejezés, mint Hitler és Sztálin Európa-víziójának leírása.

⁶ URWIN, 1998. I. fejezet, p. 10.

hullámban. G. Mazzini amellett, hogy az itáliai egységért harcolt, létrehozta az Ifjú Európa Mozgalmat, hogy a népek Európájának megvalósításához hozzá tudjon járulni.

A védelmi szempontok alapján megteremtendő összefogás kudarca a Szent Szövetség és a Nemzetek Szövetségének sikertelenségében mutatkozott meg. Sem a Metternich-féle hatalmi koncert, sem az első világháború utáni, a háborús veszteséket büntető nemzetközi rendszer nem vezetett sikerre. Egyértelművé vált, hogy Európa integrációjának újfajta megközelítésen kell alapulnia. Európának rá kellett ébrednie arra is, hogy ellenben korábbi vélekedésével, már távolról sem Európa a világ közepe. A Egyesült Államok és a Szovjetunió kiemelkedése egy kettészakított Európa képét vetítették előre, ahol Európának küzdenie kell azért, hogy részt vehessen a nemzetközi szintű a döntésekben.

Az 1918-at követő időszak súlyos politikai és gazdasági helyzete ellenére is tudunk olyan csoportokról, amelyek az integrációban látták Európa jövőjét. Ezek közül csak a Coudenhove-Kalergi által, 1923-ban alapított Pán-Európai Unió hagyott maga után nyomot a történelemben⁷. Coudenhove-Kalergi japán és cseh gyökerekkel rendelkező osztrák arisztokrata családból származott és számos publicisztikai munkájában érvelt az európai föderáció mellett. Megfogalmazása szerint azért volt erre szükség, mivel két nagyhatalom túnt föl a világ két pólusán. Véleménye szerint, ha az Egyesült Államok kivonul a világpolitikából, a Szovjetunió pedig nem lép abba be, akkor Európának kell ellenőrzése alatt tartania saját sorsát. Minkét nagyhatalomban talált kivetni valót, és egyfajta harmadik út követésére szólított fel. Az amerikai Kalergi szerint túlzottan az anyagi érdekeknek élnek és túlzó materialista, realista szemlélettel rendelkeznek. A kommunista ideológiát pedig amiatt ítélte el, mert túlzottan függött az államtól. Ebben a rendszerben a közösség mellett az egyén könnyedén eltörpülhet. Már Coudenhove-Kalergi elméletében megelmlhetjük a Kontinens *versus* Nagy-Britannia konfliktust. Ő úgy látta, hogy addig, amíg Nagy-Britannia nem dönti el, hogy Európához tartozónak identifikálják-e magukat vagy sem, addig nem lehet szó egyesült Európa-koncepcióról, csak egy úgynevezett kis-Európáról.

Coudenhove-Kalergi eszméi nem voltak forradalmi újítások, a béketeremtő célkitűzések szerepeltek itt is az első helyen, de sikerült olyan politikusokat maga mellé állítania, mint Eduard Beneš, Csehszlovákia külügyminisztere, Aristide Briand⁸ és Edouard Herriot, Franciaország későbbi miniszterelnökei. De az Unió tagjai voltak Konrad Adenauer, Georges Pompidou és Carlos Sforza is⁹. Aristide Briand egy másik Európa tervezet elkészítésében is részt vett, amelyet Stresemannal mutattak be egy 1930-as és egy 1931-es közös memorandumban.

A második világháború nemhogy szétrombolta volna ezeket a terveket, hanem erősebb összefogásra serkentette Európa népeit. Említettük már Hitler abszurd Európa-vízióját, melynek legnagyobb hibáját Thomas Mann fogalmazta meg igen találóan: „A

⁷ URWIN, 1998. I. fejezet, p. 13.

⁸ Briand a Népszövetség elé vitte a PánEurópa tervezetet, aminek azonban nem lett fogantója a történelem ismert alakulása, és a Népszövetség szervezeti gyengeségei miatt.

⁹ URWIN, 1998. I. fejezet, p. 13.

hozzám hasonló németek egészen mást akarnak: azt szeretnék, ha Németország európai lenne. Hitler azt akarja, hogy Európa – és nem csak Európa – német legyen, ezért vérbe borította.”¹⁰ Az egységes Európa eszméje éppen az ilyen ellenzéki gondolatokban és ellenállási mozgalmakban élhette túl a világháborút.

Jean Monnet¹¹ gondolatai, akinek zseniális személyisége végigkíséri az integráció történetét, már az első világháború rendezésekor, illetve a második világháború elején is egy európai összefogás körül kristályosodott ki. A következő idézet az 1940-ben, Franciaországban uralkodó viszonyokat mutatja be, és emellett jól tükrözi Monnet későbbi funkcionalista¹² integráció-felfogásának gyökereit:

„Régóta meggyőződéseem volt, hogy ezt a háborút – csakúgy, mint az első világháborút – kizárólag egyféléképpen lehet megnyerni: a két ország¹³ anyagi erőforrásainak és termelési képességeinek az egyesítésével. Viszont az is egyre nyilvánvalóbb, hogy az egységnek már a kezdetektől fogva a korábbiaktól eltérő dimenziókat kell öltenie. 1940. március 28-án Franciaország és Anglia megállapodtak, hogy nem kötnek külön fegyverszünetet és a háborút követő újjáépítést is együtt végzik majd.”¹⁴

A második világháború utáni nemzetközi helyzetben, a két ellentétes nagyhatalom tűzvonalában, Európa csak úgy vészelhette át a háború pusztításai okozta gyengeségét, ha nem marcangolja tovább saját magát. A európai eszme élharcosai, az irányzatok közti különbségeket félretéve, közös nyilatkozatot fogadtak el 1944 tavaszán. Ezek, a már említett, ellenállási mozgalmak a későbbi tervezetek számos elemét tartalmazták, de igyekezetükből csak erre a szándéknyilatkozatra futotta, mivel nem állt mögöttük ország és valós kormányzati rendszer.

Az ellenállási mozgalmakban született elgondolások kritikai hozzáállása érintette a központosító nemzetállami kormányzati rendszert és a konföderatív nemzetközi politikát is, amely a konzervatív hatalmi egyensúly elvén nyugodott¹⁵. Ezek tehát döntően föderatív víziók voltak. A leginkább egyértelmű képet az 1941-es Ventotenei Nyilatkozat adja erről a felfogásról. Altiero Spinelli és Ernesto Rossi Európa-terve ugyanis egy abszolút föderálistan berendezkedő nagy-Európát (ld. Coudenhove-Kalergi kis-Európája) képzel el. A tervezetben egyértelművé teszik, hogy a forradalom eszköztára nem képes megvalósítani az elképzeléseket, hogy radikális változ(ta)ások nem lehetnek az egység alapjai. Radikalizmussal tehát semmiképpen nem vádolhatjuk a nyilatkozatot, félreismerte azonban a nemzeti összetartás erejét, ami azonban szigorúan nem egyenlő a nacionalizmussal. A Nyilatkozat a következőket írja:

¹⁰ Thomas Mann: felhívás az európai föderációra. In.: JÁNOSI – TÜRKE, 2001-2002. p. 153.

¹¹ Született 1888. november 9-én, Cognacban

¹² A funkcionális elméleti gyökerei David Mitrany munkáiban gyökereznek: David Mitrany: A funkcionális politikai elv (1941) In.: JÁNOSI – TÜRKE, 2001-2002. p. 157.

¹³ az Egyesült Királyság és a Francia Köztársaság

¹⁴ In.: MONNET, 2004. pp. 66-67.

¹⁵ BÓKA, 2004/4. p. 89.

„A probléma, amelyet legelőször kell megoldani, és amely nélkül minden további lépés csak látszatintézkedés lenne, Európa szuverén államokra való felosztásának végleges megszüntetése. A kontinens legtöbb államának a német gőzhenger miatt bekövetkezett összeomlása egyenlővé tette az európai nemzetek sorsát, hiszen vagy Hitler uralma alá kerülnek, vagy Hitler bukása után mindegyiknél forradalmi válság fog fellépni, amely során a szolid, jól megkülönböztethető állami struktúrák összeomlanak. A gondolkodók minden eddiginél nyitottabbak Európa föderális újrendezésére. Az elmúlt évtized kemény tapasztalatai azoknak is felnyitotta a szemét, akik nem akartak látni, és sok olyan körülmény jelent meg, amelyek kedvezőek eszméink számára.”¹⁶

Visszatekintve láthatjuk, hogy a nemzetek az integrációban történő feloldódás és a felszabadulás mámorától áthatott egymás nyakába borulás helyett, éppen szuverenitásuk visszaállítását igyekeztek minél hamarabb elérni. Tény azonban, hogy átértékelődött a kölcsönösen garantált biztonság és az összefogás gondolata. A világháború okozta sokk, a romokban heverő társadalmi és gazdasági helyzet nem maradt nyom nélkül. A Nyilatkozat jelentős kiinduló pont volt a világháború utáni föderalista mozgalmak programjaiban.

Az intellektuális körök döntő része európai összefogásról, integrációról beszélt. Két elmélet ütközött ebben a kérdésben. 1945-ben még nem volt egyértelmű, hogy a két blokk közötti ellentét végül a vasfüggöny leereszkedését hozza majd, és hogy úgy szakítja ketté Európát, hogy a *föderalisták* által képviselt első elképzelésnek, miszerint az Egységes Európát az összes európai állam alkotná, nem lesz létalapja. A másik elképzelés, a *realisták* kerekedtek felül, akik már 1945-ben úgy vélték, hogy csak a nyugat-európai államok egyesítésével lehet életképes egységet létrehozni.¹⁷

Ahogy Coudenhove-Kalergi megfogalmazta, az Egyesült Királyságnak döntenie kellett, hogy Európához kíván-e tartozni vagy sem. Churchill Angliája pedig egy köztes megoldást választott. Az európai államszövetséget¹⁸ Észak-Amerikával együtt az atlanti világon belüli két körként képzelte el, amelynek metszéspontjában önmagának politikai kulcsszerepet szánt. Már itt is látszik, hogy az Egyesült Királyság nem óhajt aktívan részt venni az európai egység kialakításában. A későbbiekben ez a Montánunió tárgyalásai, az EGK-ból (és EVK-ból) való kimaradása során és végül abból is kiderült, ahogyan a kontinens igyekezetét szemlélte. Maximális támogatásáról biztosította az egységesülési törekvéseket, de a támogatását kívülről nyújtotta, részt venni nem akart benne. Az integráció szintje később azonban kész tények elé állította az Edward Heath brit miniszterelnököt. A gyarmatbirodalom feloszlása, a Nemzetközösség elgyöngülése

¹⁶ A Ventotenei Nyilatkozat; In.: JÁNOSI – TÜRKE, 2001-2002. p. 148.

¹⁷ NÉMETH, 2004. I. rész, p. 18.

¹⁸ Az államszövetség kifejezés szintén jól mutatja, hogy a brit föderalizmus mennyire más fogalmi síkon mozgott, mint a kontinentális föderalizmus-elképzelések. Míg Európa számára már egyértelmű volt, hogy a konföderáció nem elegendő, a britek mereven elutasították, és a mai napig elutasítják.

mellett létrejött szabadkereskedelmi övezet (EFTA, a Hetek) nem volt elegendő, hogy versenyben maradjon a növekvő gazdasági erejű Közösségekkel szemben.

A másik csoport (t.i. a *föderalisták*) nem tűnt el nyomtalanul. 1946. szeptember 14-21. között Hertensteinben, Svájcban gyűltek össze, hogy 12 pontos akcióprogramot fogadjanak el¹⁹ az Egyesült Európáról. Ennek alapelemei mind a mai napig részét képezik az Föderalisták Európai Uniója (UEF, Németországban: Európa-Unió) és a Fiatal Európai Föderalisták (JEF) programjának. Az akkor megfogalmazott (európai közösség, „Európai Unió”) természetesen a korban még nem jöhettek létre.

1947. december 17-én a belga származású Henri Burgmans kezdeményezése alapján Párizsban megalakult az *Európai Föderalista Unió*. Ez a szervezet 16 ország 50 föderalista szervezetét tömörítette és kiemelkedő szerepet játszott az alulról jövő kezdeményezésekben az Európai Közösségek hajnalán. Az alapító ülésen ott volt a Ventotenei Nyilatkozat szerzője, Altiero Spinelli is. A Központi Bizottságot a korábbi francia miniszter, Henri Frenay, a Végrehajtó Bizottságot pedig maga Burgmans vezette.

Párizsban az európai föderalisták kinyilvánították, hogy olyan szabad, demokratikus, föderalista társadalmat kívánnak, amely az egység a különbözőségben-eszme alapján biztosítja Európa szociális haladását is.

Közben 1947. május 14-én a londoni Albert Hallban tartott nagygyűlésen Churchill részletesebben kifejtette 1946. szeptember 19-i zürichi beszédében felvázolt javaslatait. Beszéde központjában a német kérdés megoldása áll. Németország helyén ekkor még nem alakult ki hivatalosan NSZK és NDK, ez majd csak 1949. szeptember 15-én, illetve 1949. október 7-én történik meg. Európa egyetértett abban, hogy Németországot be kell integrálni a nemzetközi rendszerbe, de ennek mikéntjéről nehezen tudtak megegyezni. Még az '50-es években is döntő kérdés Németország újrafelfegyverzése és – az Európai Védelmi Közösség (EVK) kialakítása kapcsán, – az integrációban neki szánt szerep. Churchill az Albert Hallban tartott beszédében már nyíltan kimondta, hogy az integráció egyik fő célja a védelem egy esetleges szovjet agresszióval szemben. A nagygyűlés kimondta az Egyesült Európa Mozgalom megalakulását, melynek főtitkára, Churchill veje, Duncan Sandys lett.

Kiemelendő, hogy lényeges különbségek voltak az európai kormányok, az európai parlamenti képviselők és az itt felvázolt mozgalmak álláspontjai között. Az angol *Labour* például kifejezetten ellenezte Churchill elképzeléseit. A kormányok nem voltak tisztában parlamenti képviselőik álláspontjával. A Coudenhove-Kalergi Parlamenti akciója által 1946 végén végzett, négyezer kérdőívből álló felmérés azt mutatta, hogy bár az olaszok és a franciák²⁰ élen jártak az egység gondolatokra vonatkozó hajlandóságban, a szándékok korántsem voltak olyan egyértelműek, mint ahogy azt a Ventotenei Nyilatkozatból kiemelt idézetünk feltételezte.

¹⁹ Hertenstein program

²⁰ Franciaország gyöngye középhatalmi helyzetbe süllyedt a világháború pusztításai miatt. Már a IV. Köztársaság észlelte ezt, és rájött, hogy a hatalmi helyzet megszilárdítása egyedül az egyesült Európán keresztül érhető el. Aki azonban ennek érvényt is tudott szerezni, és jelentősen javított Franciaország hatalmi helyzetén, az Charles de Gaulle volt, aki 1958-tól állt újra Franciaország élén, és létrehozta az V. Köztársaságot.

A következő években az európai föderalista mozgalmak folytatták tevékenységüket saját nemzetállamaikban, illetve folyamatosan új szervezetek alakultak²¹, de az Unió keretén belül is igyekeztek előrehaladást felmutatni.

1947. augusztus 27-31. között tartotta az európai Föderalisták Uniója az első kongresszusát Montreux-ben. Az Európai Föderalisták Uniója ekkor már több mint 100 000 tagból állt. A résztvevők megvitatták a Marshall-terv kérdését²². És már a Marshall-segély feltételrendszerén belül is megjelenik egy, az európai egységet elősegítő feltétel: Az állam gazdasági szerepének fokozatos csökkentése, és az árfolyam- és áringadozást kiküszöbölő stabilizáló intézkedések meghozatala mellett, az egymás közötti vámhatárok fokozatos leépítését is teljesítenie kell annak az államnak, amely részt kíván venni a segélyprogramban.

A Marshall-segély hatására Montreux-ben egyértelműen kimondták, hogy a kongresszus antikommunista és atlanti erőként határozza meg magát és elutasítja a „harmadik utas” elképzeléseket. Megpróbálták tehát körvonalazni, hogy mit is jelent az európai föderalizmus. Ez természetesen nem volt egyszerű feladat egy olyan fórumon, ahol, bár egy fő célkitűzést követő szervezetek vettek részt, de értelmezéseikben különbségek voltak²³.

Általánosságban azonban le lehet szögezni, hogy a „föderalizmus Európában egy olyan szintézist jelent, melyet az organikus szolidaritás és a szabadság elválaszthatatlan egysége teremt meg.”²⁴ Mindehhez szükség van az európai rendszerek harmonizálására, vagyis a gazdasági és politikai tradíciók, stb. egyesítésére, de csakis autonómiájuk megőrzése mellett.

Montreux-ben leszögezték, hogy Európában új politikai, gazdasági, szociális és kulturális struktúrát kell teremteni. Miután meghatározták, a föderatív szemléletük mit is takar, igyekeztek felvázolni, hogyan képzeli el annak megvalósítását. Úgy gondolták, hogy a föderalizmus csak fokozatosan alakulhat ki. Egy-egy állam többféle egyezményt, megállapodást köt, így lassanként kialakulnak az ún. föderációs magok, amelyekhez más államok is csatlakozhatnak. Hogy az egyes területeken az együttműködés megfelelően működjék, az államoknak le kell mondani abszolút nemzeti szuverenitásukról az egyes föderációs magok terén (általában gazdasági példák említődnek, például a Ruhr-vidék és a közös Ruhr-hatóság problémáját.), és át kell adni azt a nemzetek feletti szerveknek. Az

²¹ 1947. május 31. –június 3.: Liège-ben megalakult a kereszténydemokrata-internacionálé; június 1-én megalakult az Egyesült Európa Francia Tanácsa; június 20-án a német föderalisták döntöttek az Európa Bund létrehozásáról.

²² A Marshall-tervet 1947-ben hirdették meg, de az Egyesült Államok Kongresszusa csak 1948 áprilisában szavazta meg a 17 milliárd dollárt az európai újjáépítés elősegítésére (amelyből végül 13 milliárd dollárt folyósítottak).

²³ Érdemes kiemelni például Denis de Rougemont perszonalista elképzelését, mely a svájci illetve az amerikai mintára hívta fel a figyelmet, ahol nem az egyes tartományokat képviselik a kormányban, hanem a személyeket. Vagy megemlíthetnénk Henry Burgmans, az Európai Föderalista Unió klasszikus világföderalista elképzelését, ami a föderalizmus megvalósítását kizárólag a szuverenitások lebontása mellett tudta elképzelni.

²⁴ BÓKA, 2004/4, pp. 94-95.

így létrejött autoritások szervezését és kormányait azonban nem a föderációban résztvevő nemzetállamoknak, hanem az emberek és csoportok, az ún. autonóm szövetségeknek kell adniuk.

Hasonló módon képzeltek el a gazdasági föderáció alapelveit is. Annyi különbség volt a két elképzelés között, hogy a gazdaság szervezése esetén mindenképpen a decentralizáció kell, hogy érvényesüljön. Leszögezi, hogy egy gazdasági föderáció tagállamai mindazon területeken autonómiát élveznek, ami nem tartozik a gazdasági föderáció hatáskörébe.

Az Európai Föderalisták Uniója szerint nem elég a szuverenitást a föderális intézményekre áttranszformálni, ahogy azt az unionisták gondolták²⁵, hanem az egész európai politikai struktúra átalakítása szükséges. Az alapokból indulva, alulról felfele építkezve kell szerintük haladni.

1947 folyamán egy további fontos egységszervezet munkáját kell megemlíteni. 1947. július elején megalakult az Európai Parlamenti Képviselők Uniója. Szeptemberben a svájci Gstaadban kongresszust tartottak. Az Unió elnökének Georges Bohyt (belga), főtitkárnak pedig Coudenhove-Kalergit választották. A kongresszuson hozott határozat arra szólította fel a páneurópai szervezetben résztvevő képviselőket, hogy befolyásukon keresztül igyekezzenek elérni, hogy az ENSZ Alapokmányának 52. cikke értelmében kerüljön sor az Európai Regionális Csoport megalakulására. A kongresszus komoly célul tűzte ki, hogy alakuljon meg az Európai Egyesült Államok elnevezéssel egy népközösség, majd szövetségi alkotmány megalkotására is kerüljön sor egy Európai Alkotmányozó Nemzetgyűlés segítségével. Ezzel az alulról épülő mozgalom felsőbb szintre került át, hiszen a különböző nemzetiségű európai parlamenti képviselők kezébe helyezték.

Az Európai Parlamenti Képviselők Uniója volt az egyetlen olyan Európa föderációján fáradozó szervezet, mely nem csatlakozott az Európai Mozgalomhoz. Döntésük teljes mértékben logikus, ha végiggondoljuk, amit a korábbiakban az Egyesült Királyság Európa-víziójáról mondtunk. Az Európai Parlamenti Képviselők Uniója nem számolt az Egyesült Királyság érdemi részvételével az európai egység megalkotásában. Mint már említettük, az *Albert Hall*-i nagygyűlés során döntöttek az Egyesült Európa Mozgalom megalakulásáról. A mozgalom végül 1947 decemberében 13-14-i gyűlésen alakul meg. A folyamatot W. Churchill pártolja, a Munkáspárt nem támogatta. A főtitkár a már szintén említett megállapodás szerint Duncan Sandys lett. A sokasodó európai egységmozgalmak koordinálása érdekében még ezen a gyűlésen létrehozták az Európai Egységmozgalmakat Koordináló Nemzetközi Bizottságot is. Ez volt az első olyan gyűlés, ahol az Európai Parlamenti Képviselők Uniója már nem jelent meg. Sandys szerette volna (sikerrel) a Páneurópai Mozgalom lendületét megtörni, monopolhelyzetét elsorvasztani. Coudenhove-Kalergi egyre inkább háttérbe szorult és a két szervezet között a cél szempontjából értékeesebb együttműködés helyett versengés kezdődött.

²⁵ Az unionista versus föderalista vitáról később még lesz szó.

A Sandys-féle törekvések segítették az egység gondolat különféle változatainak a kormányzati politika szintjére való emelkedését. Az 1948-as év ebből a szempontból fordulópontot jelentett. Az esetlegesen megújuló német agressziós politika megakadályozása érdekében (és emellett a gazdasági, szociális és kulturális együttműködés céljával) március 17-én öt állam (Egyesült Királyság, Franciaország, Belgium, Hollandia, Luxemburg) aláírta a szigorúan kormányközi alapú Brüsszeli Szerződést, mely a kollektív védelem elvét a Riói Paktum mintájára az európai biztonságpolitikai architektúra alapelemévé tette.

Még ebben az évben (május 7-10.) Hágában kongresszust tartottak az európai egységelmék és egységtörekvések képviselőivel, Churchill szervezésében. A kongresszuson 19 állam mintegy 800 képviselője vett részt. A brit delegációban ott találjuk Anthony Edent és Harold Macmillant is a jövődöbéli miniszterelnököket, a német delegációt a jövődöbéli kancellár Konrad Adenauer vezette. Az európai egységmozgalmakat egy szervezetbe kívánták tömöríteni, és ennek érdekében a kongresszus határozatot hozott az európai gyűlés létrehozásáról.

Annak ellenére, hogy az EGK megalakítása 1957-ben javarészt a funkcionalista szemléletet tükrözte vissza és főleg kezdetben nagyjából a spill-over²⁶ effektus alapján fejlődött, a hágai kongresszus egyértelműen a perszonalista föderalizmus-elmélet befolyását tükrözte. Henri Burgmans beszédében próbált nyitni a funkcionalisták felé. Churchill nézeteivel szemben hangoztatta, hogy a nemesebb cél, az európai egység megteremtése érdekében az államoknak mindenképpen le kell mondaniuk nemzeti szuverenitásukról. A gazdasági problémák ugyanis Burgmans szerint többé nem oldhatók meg nemzeti keretek között, és ezt a nézetét a kongresszus egésze osztotta. Védelmébe vette azt a nézetet is, miszerint „*a dolgokat olyan közös szakértői testületek által kell szervezni, amelyek autonómok, de egyúttal egymáshoz is kapcsolódnak*”²⁷.

Természetesen a hágai konferencián sem maradhatott el a nemzeti kultúrák szabad gyakorlásának, és az emberi jogok tiszteletben tartásának leszögezése, vagyis, hogy a szuverenitás feladása nem jelenti egyfajta európai öntőforma létrehozását, hanem a kulturális sokszínűség megőrzésére törekszik. A kongresszus mindezen kívül azt a veszélyt felvázolta Európa előtt, hogy amennyiben nem szervezi meg önmagát, akkor tartania kell valamely nagyobb hatalom befolyása alá kerül, és az egységet majd erőszakkal kényszerítik rá. Ez utóbbi elképzelés ugyan mai szemmel nézve abszurdnak hangzik, három évvel a II. világháború befejezése után, a két szuperhatalom felemelkedésének árnyékában, és főleg a szovjet blokk hirtelen expanziója mellett reális veszélyként fenygetett.

²⁶ Átgyűrűzés vagy átsordulás; a funkcionalisták úgy gondolták, hogy ha valamilyen területen megvalósul a szuverenitás feladása, és ezáltal az adott politika közösségi szintre kerül, akkor az integráció más területekre is hatással lehet, vagyis átgyűrűző hatást vált ki.

²⁷ Proudhonista integrál föderalizmus

A hágai kongresszuson George Bidault európai unió kialakítását és egy európai parlament létrehozását javasolta²⁸. Gyakorlatilag ez lehetne a kongresszus konklúziója. A záróülésein elfogadták *Az európaiaknak* szóló hangzatos üzenetet:

„Egyesült Európát akarunk, ahol biztosított a személyek, gondolatok és áruk szabad mozgása. Emberi jogi chartát akarunk, amely biztosítja a gondolatszabadságot, a gyülekezés és véleménynyilvánítás szabadságát, valamint a politikai ellenzék létrehozásához való jogot. Bizottságot akarunk, amely megfelelő szankciók révén biztosítja a chartában foglaltak érvényre juttatását. Parlamenti közgyűlést akarunk, amelyben a nemzetek élő ereje lenne képviselve.”²⁹

1948. október 25-én Brüsszelben mindezek hatására megalakult az Európai Mozgalom, vagyis az európai egységtörekvések szervezeti kerete, az egyes országokban működő nemzeti tanácsok csúcsszerve. Tiszteletbeli elnökei olyan személyek lettek, mint Winston Churchill, Léon Blum, De Gasperi és Paul-Henri Spaak³⁰.

A hágai kongresszus határozatai végül elvezettek az Európa Tanács létrehozásához³¹, de közben tisztázódtak a végső elméleti különbségek. A legnagyobb ellentét az unionisták és a föderalisták nézetei között feszült. Míg a föderalisták egy olyan európai alkotmányt láttak volna szívesen, amelyet mindenek előtt a nemzetekfelettség tükrében, így a szuverenitások jelentős csökkentésének szem előtt tartása mellett fogalmaztak meg, addig az unionisták és a hozzájuk csatlakozott funkcionalisták a szubszidiaritás elvét helyezték volna a középpontba, és ezt szerették volna érvényesíteni egy föderális Európa megvalósításakor.

Az Európa Tanács megalakulása kortárs elképzelések szerint is csak az első lépés volt Európa egysége felé. Mivel határozathozatali joggal nem rendelkezett, gyakorlatilag csak egy, a kormányok közötti egyeztetési fórumként működött, végrehajtó és ellenőrző funkció nélkül. Henri Burgmans ugyanakkor úgy gondolta, hogy az Európa Tanácsot külügyminiszterek bénították meg, akik, mivel a nemzeti érdekeket képviselték, túlságosan hangsúlyossá tették ezt a faktort, s ezzel az európai államok demokratikus szervezése nem tudott hatékonyan működni.

Az európai egységesszme később egy teljesen más szinten valósul majd meg. Nagy szerepet játszik benne az Egyesült Államok nyomása, aki szerette volna, ha Németországot minél gyorsabban integrálják Európa körforgásába. Emellett kellett hozzá az európai kormányok hajlandósága és kompromisszumképessége, de a kezdeti folyamatokban a legnagyobb szerepet talán Jean Monnet játszotta, a színpalak mögött.

A Schuman-terv által elindított gazdasági integráció hatására a Páneurópa Mozgalom javaslatot dolgozott ki a politikai együttműködés megindítását lehetővé tevő

²⁸ Augusztusban Paul Ramadier és Robert Schumann, francia külügyminiszter kezdeményezésére a francia kormány vállalta, hogy ezeket a célokat beemelik a francia külpolitika céljai közé.

²⁹ In.: HORVÁTH, 2003.

³⁰ A későbbi Mr. Európa

³¹ 1949. május 5.

alkotmányos keretekre. A Páneurópa Mozgalom felhívására a strasbourg-i európai gyűlés 1950. novemberi ülésén állt össze. Az Európai Egyesült Államok Alkotmányügyi Bizottsága kizárólag az európai gyűlés tagjaiból állt, és feladata volt, hogy alkotmányjavaslatot dolgozzon ki az európai szövetségi állam részére. A javaslatnak tárgyalási alapként kellett volna szolgálnia a jövőbeli hivatalos tárgyalásokon.

A bizottság főtítkára, R. Coudenhove-Kalergi, az európai gyűlés minden olyan résztvevőjét meghívta a tagságra, aki részt vett 76 parlamenti ülésen. Több hónapos tárgyalás és két, Baselben és Strasbourg-ban tartott ülés után az Alkotmányügyi Bizottság 1951. május 6-án állapodott meg az alkotmány szövegében.

A javaslat lényegében egy parlamentáris szövetségi köztársaság kormányserveit állítaná fel, azaz egy kétkamarás parlamentet, egy a végrehajtó hatalmat gyakorló tanácsot és egy alkotmánybíróságként is funkcionáló „Európai Bíróságot.” A végrehajtó szerv, a Szövetségi Tanács tagjait a Szövetségi Gyűlés delegálná és a tagok maguk közül választanának elnököt. Anglia és Oroszország nem lett volna tagja az uniónak, de későbbi kapcsolódásuk nem kizárt. A tervezet elfogadta az Európa Tanács 1950-es nyilatkozatát az emberi jogokról.

Kalmár Szilvia, Túrke András István

Bibliográfia:

BÓKA Éva, *A föderalista Európa eszméje a háború után*. In: Európai Szemle, Tél 2004/4 *Föderalismus im deutsch-britischen Meinungsstreit. Historische Dimension und politische Aktualität*. K. G. Saur (Adolf M. Birke, Hermann Wentker), München, New Provenance, London, Paris, 1993.

URWIN, Derek W., *A közös Európa, az európai integráció 1945-től napjainkig*. Budapest, Corvina, 1998.

JÁNOSI RITA – TÜRKE ANDRÁS ISTVÁN (szerk.), *Szöveggyűjtemény az Európai egység gondolat tanulmányozásához*. Budapest, ELTE-ETTDK, 2001-2002. (CD)

HORVÁTH JENŐ, *Az európai integráció története 1945-2002*; Osiris, Budapest, 2003.

KISS J. LÁSZLÓ (szerk.), *A Huszonötök Európái*. Budapest, Osiris kiadó, 2005.

MONNET, Jean, *Emlékiratok*. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Főiskolai Kar, 2004.

MEZEI GÉZA (szerk.), *Európa kettészakítása és a kétpólusú nemzetközi rend születése (1945-1949)*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2001.

NÉMETH ISTVÁN, *Európa 1945-2000, A megoszlástól az egységig*. Budapest, Aula kiadó, 2004.

NÉMETH ISTVÁN, *Európa-tervek 1300-1945*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2001.

SCHARPF, Fritz W., *Optionen des Föderalismus in Deutschland und Europa*. Frankfurt/New York, Campus, 1994.

VÁNDOR JÁNOS, *Jean Monnet és a 21. század*. In: Európai Tükör 2005/7-8

II. SZERZŐDÉSEK ÉS ALAPDOKUMENTUMOK

II. 1. Az európai föderalisták hertensteini programja (1946. szeptember 11-22.)

Das Hertensteiner Programm von 11-22. september 1946.

1. A föderatív alapon megvalósult európai közösség minden tényleges világunió szükséges és fontos része.
2. Az európai népek közössége a közöttük felmerülő vitás kérdéseket a föderalista alapelvek szerint maguk rendezik, és ezek az alulról felfelé kiépülő demokratikus elveken nyugszanak.
3. Az Európai Unió az Egyesült Nemzetek Szervezetébe illeszkedik, és az ENSZ Charta 52. cikke értelmében annak regionális testületét alkotja.
4. Az Európai Unió tagjai gazdasági, politikai és katonai szuverenitási jogaik egy részét az általuk létrehozott föderációnak engedik át.
5. Mindazon európai népek beléphetnek az Európai Unióba, melyek alaptörvényeit elismerik.
6. Az Európai Unió az Európai Polgárjogi Nyilatkozatban rögzíti polgárainak jogát és kötelességeit.
7. E nyilatkozat az embereknek a különböző közösségekhez fűződő felelősségük elismerésén alapul.
8. Az Európai Unió gondoskodik a tervszerű újjáépítésről, a gazdasági, társadalmi és kulturális együttműködésről, valamint arról, hogy a technikai fejlődés az emberiség szolgálatában álljon.
9. Az Európai Unió nem irányul senki ellen sem, lemond mindenfajta hatalmi politikáról, és azt is elutasítja, hogy bármely idegen hatalom eszköze legyen.
10. Az európai Unió keretében megengedett, sőt kívánatos a szabad megegyezésen alapuló, regionális alszervezetek működése.
11. Csak az Európai Unió lesz abban a helyzetben, hogy biztosítsa területi épségét, és megőrizze valamennyi népe sajátosságát – nagyobbakét és kisebbekét egyaránt.
12. Európa annak bizonyításával, hogy a föderalizmus szellemében képes sorskérdései megoldására, hozzájárul az újjáépítéshez és a népek világszövetségéhez.

II. 2. A Föderalisták Európai Uniójának Alapítóirata (1946. december 15.)

Statuts de l'Union européenne des fédéralistes (15. décembre 1946.)

1. RÉSZ - ELNEVEZÉS, CÉL, HATÁSKÖR, SZÉKHELY

Első cikk

Az európai föderalista mozgalmak az 1946. december 15-i párizsi gyűlésükön úgy határoztak, hogy létrehozzák a

Föderalisták Európai Unióját,

mely minden szervezet számára nyitva áll, vagyis minden, az európai föderációért küzdő csoport, mozgalom és társaság számára, amelyek elfogadják általános irányultságát, melynek alapjait a luxemburgi és hertensteini föderalista deklarációkban, valamint az amsterdami és a montreux-i nyilatkozatokban fektették le.

Második cikk

A Föderalisták Európai Uniójának célja egy föderális berendezkedésű Európa létrehozása, mely egy világméretű konföderáció elemét képezné. Mindennek célja tartós béke létrehozása, az emberi jogok tiszteletben tartása az alapvető szabadságjogok és a szociális igazságosság biztosítása céljából.

Figyelembe véve – azon alapelvek alapján melyek bevonják a decentralizációt és a demokratikus alulról felfelé történő építkezést – az európai közösség feladatai közé tartozik, hogy maga oldja meg a tagok között felbukkanó regionális sajátosságok különbségeit. Az Unió a következő fő feladatokat tűzi ki:

1. El kell érni azt, hogy minden európai tudatára ébredjen, hogy minden európai nemzetet egy föderációba kell egyesíteni, mely képes hatékonyan megszervezni nemcsak kontinensünket, de az egyesült világot is.

2. Elő kell készíteni és támogatni kell a gazdasági, társadalmi, adminisztratív és modern technológiai szervezetek alapítását, amelyek a föderalista struktúra csiráit képezik, és a jogi szervezetekét is, melyek a megfelelő pillanatban magukkal hozhatják a dolgok ezen új állapotának politikai megerősítését.

3. Föderalista szellemben és módszerekkel koordinálni és fokozni kell a különböző európai mozgalmak és csoportosulások tevékenységeit, tekintet nélkül azok nemzetiségére, vallási meggyőzésére vagy politikai irányultságára.

4. Meg kell szerezni minden olyan személy támogatását, akik képesek arra, hogy akár gondolkodásmódjuk kisugárzásával, akár gyakorlati befolyásuk által győzelemhez segítsék a föderalista elveket.

5. Jelentőségüknek megfelelő mértékben képviselni kell az európai föderalistákat a legfontosabb világszervezetekben, apránként, alapításuktól fogva.

6. Támogatni kell, a nemzeti föderalista mozgalmak azon helyénvaló erőfeszítéseit, hogy az egyes országokban megalapozzák a föderalista struktúrákat.

7. Fejleszteni kell a föderalista tevékenységet és propagandát, különösen a föderalista adminisztráció irodájának, és a szupranacionális tanulmányok

bizottságának kialakításával, illetve támogatva a nemzeti koordinációs bizottságok alakítását.

Harmadik cikk

Az Unió székhelye és Főtitkársága Genfben, a Wilson Palotában van.

A speciális hatáskörrel rendelkező al-titkárságokat különböző országokban is létre lehet hozni az érdekelt föderalista szervezetekkel történt konzultációk után.

Negyedik cikk

Az Unió korlátlan időtartamra jön létre.

Ötödik cikk

Az Unió tevékenysége azokra az országokra terjed ki, akik gazdasági, történelmi, földrajzi és kulturális helyzetük alapján Európa részét képezik.

2. RÉSZ - ÖSSZETÉTEL

Hatodik cikk

A szervezet aktív és társult tagokból áll. Kizárólag jogi személyek alkotják, vagyis szövetségek, csoportosulások és mozgalmak (szakmai, szakszervezeti, kooperatív, parlamenti, stb.), melyek a föderalizmus győzelméért harcolnak Európában és a világban.

Hetedik cikk

A csatlakozási kérelmeket, a jelentkező szervezet szabályzatának egy példányával együtt, kötelezően az Főtitkárságnak, a Wilson Palotába, Genfbe kell címezni.

Az FEU-hoz való csatlakozási kérelem magával vonja az illető szervezet, mozgalom vagy csoport részéről az Unió ezen alapszabályzatának elfogadását.

A Főtitkárság a kérelmeket a Végrehajtó Hivatalnak továbbítja, ami az érdekelt országok mozgalmaival, vagy ha létezik ilyen, a koordinációs bizottságokkal való tanácskozás után, a kézhezvételtől számított 3 hónapon belül határoz.

Visszautasítás esetén a jelentkező fellebbezhet a Központi Bizottsághoz, melynek szintén a fellebbezés kézhezvételtől számított 3 hónapon belül kell határoznia.

Végső eszközként, a jelentkező szervezet vagy a Végrehajtó Hivatal fellebbezhetnek a Kongresszushoz.

Nyolcadik cikk

Azon föderalista szervezetek, melyek nem szeretnék az FEU tagjaivá válni, vagy nem felelnek meg pontosan a tagság jelen szervezeti szabályzata szerint elvárt feltételeinek, a 7. cikkben lefektetett feltételeket követve kérelmezhetik a Végrehajtó Hivaltól, hogy mint társult tagok vehessenek részt az Unió munkájában, és mint ilyenek megfigyelőket küldhetnek, akik tanácskozási joggal rendelkeznek az szervezeti közgyűléseken.

Kilencedik cikk

A FEU-val való tagsági viszony

- a) Kilépés esetén
- b) Kizárás esetén
- c) Felbomlás esetén

szűnik meg.

Tizedik cikk

A kilépő tagszervezet ajánlott levélben, három hónappal a naptári év vége előtt köteles értesíteni az Általános Főtitkárságot; a szervezet köteles azonnal kifizetni a folyó év minden költségét és tagdíját. Amennyiben a kilépést kérelmező levél nem érkezik meg az említett határidőre, a szervezet köteles a következő év tagdíját és költségeit is kifizetni

Tizenegyedik cikk

A Központi Bizottság hatáskörébe tartozik, hogy a hetedik cikk harmadik bekezdésében foglalt eljárás szabályai szerint, kimondja egy mozgalom vagy csoport kizárását. Ez utóbbiról legalább egy hónappal előre, ajánlott levélben kell értesítést adni, amelyben szerepelnie kell a kizárási kérelem okainak, hogy a Központi Bizottság elé beterjeszhető legyen a védelem.

A Bizottság a tagok abszolút többségével határoz. A kizárt szervezet a szervezeti közgyűlés előtt fellebbezhet a döntés ellen.

A kizárás okai lehetnek:

- a) Az Unió érdekei, közös morálja és iránya elleni tevékenység
- b) Az Unió tagjai által egy szervezeti közgyűlésen elfogadott éves tagdíj és más költségek be nem fizetése

3. RÉSZ - SZERVEZET

Tizenkettedik cikk

Az Unió magában foglal:

Egy tanácskozó szervet – a csatlakozó tagok általános gyűlését

Egy vezető és ellenőrző szervet – a Központi Bizottságot, mely saját tagjai közül jelöli ki a Végrehajtó Hivatalt.

Tizenharmadik cikk

A Kongresszus alkotja az Unió szuverén közgyűlését.

Magában foglalja: A föderalista mozgalmak és csoportok szabályos mandátummal rendelkező képviselőit, az FEU aktív tagjait.

Tizennegyedik cikk

A Kongresszus elidegeníthetetlen joga:

- a) Szabályzatok elfogadása és módosítása;
- b) A Központi Bizottság vezetésének jelentéseinek és az éves költségvetés jóváhagyása vagy visszautasítása;

- c) Felmentést adni a Központi Bizottság tagjainak, amennyiben azok arra jogosultak;
- d) A tagdíj és egyéb költségek a Központi Bizottság vagy a Végrehajtó Hivatal által javasolt összegének jóváhagyása
- e) A hatodik, hetedik, tizennyolcadik, huszonegyedik és huszonkettedik cikkben lefektetett feltételek alapján a Központi Bizottság tagjainak megválasztása;
- f) A Pénzügyi Ellenőrző Bizottság megválasztása

Tizenötödik cikk

A Kongresszus rendszerint évente ülésezik egy, a Központi Bizottság által kijelölt helyen.

Tizenhatodik cikk

Legalább egy hónappal előbb minden tagszervezet meg kell, hogy kapja a napirendet is tartalmazó összehívást

Ezen kívül azokat a javaslatokat lehet tárgyalni, amelyeket az közgyűlés tagjainak kétharmados többségének támogatása mellett, legalább tizenöt nappal előbb benyújtottak a Főtitkársághoz.

Tizenhetedik cikk

A közgyűlés rendszerint a leadott szavazatok abszolút többségével hozza meg a döntését.

Tizennyolcadik cikk

A mandátumokat vagy a szavazólapokat a következő módszerrel osztják szét:

5 mandátumot kap minden tagként felvett föderalista szervezet

30 mandátumot kap minden delegáció, mely az adott ország föderalista mozgalmainak és tagszervezeteinek legalább négyötödét fogja össze.

Azon országok esetén, ahol nincs közös delegációról való megegyezés, ezt a 30 mandátumot elosztják az adott országból származó FEU-tag mozgalmak és csoportok között.

Az egyes országokra számított mandátum nem lehet 40 alatt, illetve 90 fölött.

Minden olyan kérdésben, ami nem az Unió belső szerkezetére vonatkozik, a társult föderalista szervezetek, mozgalmak, illetve csoportok tanácskozási joggal bírnak.

Tizenkilencedik cikk

Az Unió más mozgalmakkal való fúziójához, a felosztásához és a szervezeti szabályzat revíziójához a szavazatok háromnegyedes többsége szükségeltetik.

Ezen kívül, a szervezeti szabályzat revíziója esetén, a javasolt módosításokat a FEU minden tagszervezetének meg kell küldeni, ugyanakkor, amikor az összehívó levelet is, vagyis legalább egy hónappal a közgyűlés összeülése előtt.

Minden ellenjavaslatnak legalább 15 nappal előre meg kell érkeznie a Főtitkárságra.

Huszdik cikk

Rendkívüli Kongresszust kell összehívnia a Főtitkárságnak, ha az előző rendes közgyűlésen ténylegesen jelen lévő, a mandátumok legalább negyedét tömörítő szervezetek erre vonatkozó kérelmet terjesztenek be, illetve ha ez a Központi Bizottság tagjai legalább egyharmadának vagy a Végrehajtó Hivatal többségének kifejezett kívánsága.

Huszonegyedik cikk

A Központi Bizottság változó számú tagból áll, amely szám nem eshet azon országok számának a kétszerese alá, amely országok föderalista szervezetei rendszeresen képviseltetik magukat a Kongresszuson; de nem eshet e szám háromszorosa fölé sem.

Az így kijelölt Központi Bizottság bizonyos számú olyan tagra is számíthat, melyeket egyszer már aggregált mozgalmi tagok közül választanak, akik olyan országokhoz tartoznak, melyek még nincsenek képviselve a FUE-ban az országonkénti egy tag elv miatt.

Huszonkettedik cikk

A Központi Bizottságot kétféle tagok alkotják:

A Kongresszus által abszolút többséggel választott tagok; számuk kétszerese azon országok számának, akiknek a föderalista szervezetei rendszeresen képviseltetik magukat.

Az országonként alkotott delegációk által választott tagok, delegációként egy taggal.

Az első kategóriába tartozó tagokat a nemzeti képviseleti arány figyelembevételével jelölik, hanem minőségük, képességeik alapján és figyelembe véve, hogy mennyi időt tudnak a Bizottsági munkára szentelni.

Huszonharmadik cikk

A Központi Bizottság feladata az Unió programjának jelen szabályoknak megfelelően és a Kongresszus döntéseivel megegyezően történő megvalósítása.

Elnökének vagy főtitkárnak összehívására, illetve tagjai egyharmadának a kérésére ülhet össze. A Kongresszus rendes ülései közötti időszakban legalább kétszer össze kell hívni.

Elnökét a tagok maguk közül jelölik ki, akit egy évre választanak, alapvetően azon ország delegációjából, ahol a következő évben a Kongresszus ülészik.

Huszonnegyedik cikk

A Központi Bizottság a tagjai közül legalább öt tagot jelöl ki, akik a Végrehajtó Hivaltal alkotják majd.

A Végrehajtó Hivaltal a következők alkotják:

Az elnök

A főtitkár

Az osztályvezető

A főtitkárhelyettes(ek) – politikai-, szociális- és gazdasági

Bizonyos számú, pontosan meghatározott szerepkörrel rendelkező tag

Olyan gyakran ülésezik, ahogy azt az elnök és a Főtitkár szükségesnek látja, vagy a Főtitkárságon, vagy a tagokkal egyetértésben kijelölt bármely másik helyen.

A Bizottság elnöke minden ülésen kizárólagos joggal jelen van.

Huszonötödik cikk

Az Unió a szabályzat által megszabott határokon belül jogerősen elkötelezheti magát a Főtitkár és a Végrehajtó Hivatal egy tagjának aláírásával.

Minden kapcsolatot, kommunikációt, stb. adott esetben a Hivatal többi tagjának illetve esetenként a Központi Bizottság tudomására kell hozni.

4. RÉSZ - FORRÁSOK ÉS JAVAK KEZELÉSE

Huszonhatodik cikk

Az Unió forrásait alkotják:

- a) A tagszervezetek éves tagdíjai
- b) Az Unió publikációinak megrendelése
- c) Az Uniónak nyújtott támogatások
- d) Az ünnepélyekből, konferenciákból, gyűjtésekből az Unióhoz befolyó összegek
- e) Javainak jövedelme és mindenféle természetű értékei

Huszonhetedik cikk

A tagdíjak éves emelkedését a Kongresszus határozza meg a Végrehajtó Hivatal javaslata alapján.

Ez azonnal érvényesíthető.

Huszonnyolcadik cikk

Az Unió tagszervezetei nem kötelezhetőek a szabályzatban általuk elfogadott költségek fölötti befizetésekre.

Huszonkilencedik cikk

A Kongresszus megválaszt egy Ellenőrző Bizottságot, melynek feladata a szervezet bevételeinek felhasználását ellenőrizni.

Kérésére segítségül hívhatóak olyan jogi személyek, mint a könyvvizsgáló cégek.

Harmincadik cikk

A Végrehajtó Hivatal egy tagjának kötelessége az Unió alapjainak kezelése.

Köteles bemutatni a költségvetést, a kasszát és minden igazolást az ellenőrző bizottságnak, melynek feladata a Központi Bizottság számára éves jelentést készíteni.

II. 3. A montreux-i deklaráció (1947. augusztus 23.)

Montreux Declaration (23. August 1947.)

Mi, a világföderalisták, akik Montreux-ben, a „*Világ Föderális Kormányzatáért Világmozgalom*”³² első nemzetközi kongresszusán találkoztunk, felhívjuk a világ népeit, hogy csatlakozzanak a munkánkhoz.

Meg vagyunk róla győződve, hogy az emberiség nem fog túlélni még egy világméretű konfliktust.

Két év telt el azóta, hogy a harcok véget értek, de Európát és Ázsiát még mindig a háború törmelékei borítják.

A rehabilitációs munkálatok megbénultak; az emberek szenvednek a lakhely, az élelem és ruhák hiányától, míg a nemzetek arra pazarolják erőforrásaikat, hogy egymás elpusztítására készülnek.

A második kísérlet arra vonatkozólag, hogy a világ békéjét egy nemzetközi szervezet eszközeivel őrizzük meg, az ENSZ, jelen formájában nem elég erős ahhoz, hogy megállítsa a háború forgatagát.

Mi, a világföderalisták, meg vagyunk róla győződve, hogy egy föderatív világhatalom felállítása jelen korunk döntő problémája. Amíg ez meg nem valósul, minden más célkitűzés, legyen az nemzeti, vagy nemzetközi, bizonytalan marad. A választás nem a szabad verseny és a tervezettség, nem is a kapitalizmus és a kommunizmus között van, hanem a föderalizmus és a hatalmi politika között. Egyedül a föderalizmus biztosíthatja az emberiség életben maradását.

Mi, a világföderalisták határozottan állítjuk, hogy az emberiség örökre megszabadíthatja magát a háborútól, pusztán egy föderalista világhatalom felállításával. Egy ilyen föderáció a következő elveken kell, alapuljon:

1. Univerzális tagság: A föderatív világhatalom minden nép és nemzet számára nyitott kell, hogy legyen.

2. A nemzeti szuverenitások korlátozása, és a világ ügyeit érintő törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom átruházása a föderatív világhatalomra.

3. A „világjog” betartatása közvetlenül az egyénnel, bárki és bárhol is legyen a föderális világhatalom joghatósága alatt: ez jelenti az emberi jogok garanciáját és minden olyan kísérlet kivédését, amely a világhatalom biztonsága ellen irányul.”

4. Szupranacionális fegyveres erők létrehozása, amely képes garantálni a föderatív világhatalom és tagállamainak biztonságát. A tagállamok lefegyverzése saját belső rendfenntartási igényük szintjéig.

5. A föderatív világhatalom birtokolja és kontrollálja a tömegpusztításra képes nukleáris fejlesztéseket és más tudományos felfedezéseket.

6. Az állami adóktól független adekvát jövedelem közvetlen kiszabásának képessége.

Javasoljuk minden olyan indokolt eszköz használatát, amely elősegítheti a föderatív világhatalom mihamarabbi elérését egy újabb világháború megelőzésének érdekében.

³² "World Movement for World Federal Government"

Úgy gondoljuk, hogy a tevékenységek egyes regionális és funkcionális szinteken történő integrációja konzisztens az eredeti föderatív megközelítéssel. A regionális föderációk alakítása – amíg azok nem zárulnak önmagukba, illetve nem foglalják magukba a blokkosodás veszélyét – hozzájárulhat, és hozzá kell, hogy járuljon a föderatív világkormányzat hatékony működéséhez. Ugyanezen a módon, a világ összes népeit érintő technikai, tudományos és kulturális problémák megoldása könnyebbé válik specializált funkcionális testületek alapításával.

Figyelembe véve ezeket az alapelveket, a megoldási utat javasoljuk:

1) A világ népeinek mobilizálása, hogy nyomást gyakoroljanak kormányzataikra és törvényhozó gyűléseikre, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetét föderatív világkormányzattá alakítsák át, hatáskörének és forrásainak növelésével és Alapokmányának módosításával.

2) Nem hivatalos és összehangolt akcióval a „világalkotmányozó gyűlés” előkészítése. Ehhez a kampánytervezet a Mozgalom Tanácsának kell lefektetnie, szoros együttműködésben a különböző országok parlamenti csoportjaival és föderalista mozgalmaival. Ennek a gyűlésnek, amelyet szervezett nemzetközi csoportokkal együttműködve állítanak fel, 1950-ig össze kell gyűlnie abból a célból, hogy megszövegezzék a föderatív világkormányzat alkotmányát. Ezt a tervezetet ratifikációra kell előterjeszteni, de nemcsak a kormányok és parlamentek elé, hanem a maguk a népek elé is, és minden lehetséges erőfeszítést meg kell tenni, hogy a föderatív világkormányzat a legrövidebb időn belül megalapuljon.

E két megközelítési módszer eredményeinek előzetes megítélése nélkül, amilyen gyorsan csak lehetséges, ki kell terjesztenünk a tevékenységünket, hogy minden új lehetőségből, amely a föderalista elképzelés elé tárul, előnyt tudjunk kovácsolni. Egy dolog biztos, ne hozzuk létre addig a föderalista világkormányzatot, amíg a világ összes népe nem csatlakozott a küzdelemhez.

Az idő jobban szorít, mint eddig bármikor. És most nem vallhatunk kudarcot.

II. 4. A föderalizmus 14 pontos víziója (1948. július)

A fourteen-point vision of federalism / "Les quatorze points du fédéralisme", dans Fédération. Juillet 1948, n° 42, p. 6 et 7. Translated by le CVCE.

1948 júniusában a francia Fédération című lap vázolta az európai föderalizmus céljait 14 pontban és kijelölte a megvalósításuk útját

Föderalizmusunk nem egy kisegítő eszköz, hanem sokkal inkább egy olyan politikai eszme és alapelv, mely irányt mutat a cselekvésünknek. Nem hirtelen jöttünk rá az állam megreformálásának szükségességére – merthogy fenyegeti a kommunizmus – sem annak kötelességére, hogy felépítsük Európát a prágai puccs, vagy a Keletről illetve Nyugatról jövő nyomás következtében. Azt sem szándékozunk megengedni, hogy a neoliberalizmus kisajátítsa a föderalizmus zászlaját, amely így sokkal inkább a nemzetközi kapitalizmus egy fajtájának, mintsem az emberek közti igazi együttműködésnek használna. Föderalizmusunk nem pánikszerű válasz, sem más érdekek kirakata: ez egy racionális konstrukció.

1. Mindenekelőtt, minden szinten és minden körülmény közt szembe kívánunk helyezkedni az olyan individualizmussal, mely a társadalmat egyedekből álló tömegnek tartja; továbbá egy olyan kollektívizmussal is, mely hasonló eredményre jut a társadalmat illetően, azzal, hogy az egyént teljesen beolvasztja ebbe a tömegbe. Fenntartjuk, hogy az ember nem csak egyén, de közösségi hovatartozásokkal is rendelkező tényező, melyek közül a legátfogóbb az állam. Megerősítjük – vagy pontosabban megállapítjuk – a magán, a gazdasági és politikai jellegű közösségi lét különböző formáinak meglétét, ahol az ember szellemi és anyagi tevékenységei legnagyobbobbszintűen megvalósulnak és ahol – és csakis ott – eléri legteljesebb kifejlődésüket. Ezek magánszinten: a család, az iskola, a vallási és kulturális szervezetek; gazdasági szinten: az üzlet, a cég és a szakma; politikai szinten: az önkormányzat, a régió, a nemzet.

2. Az előzőekben felsoroltak jelzik, hogy a közösségi lét ezen formái természetüknél fogva hierarchiába szerveződnek. Azért hisszük ezt a rangsort természetesnek ui. az egyén szintjéhez legközelebb álló legalapvetőbb csoportoktól kezdve a rangsor föléje rendeli az ezt követő csoportokat, melyek létrejöttét az egyéni és közösségi lét növekvő bonyolultsága hozza létre – maguknak az alárendelt csoportok érdekeinek megfelelően. Ezért van az, hogy a gazdaság szintjén a háztáji, települési, regionális, majd nemzeti gazdaságok sorban meghaladottakká váltak, hogy elérjünk a világgazdaság szintjére, amelynek szerveződése jelenlegi vita tárgya.

3. Azért, hogy ez a természetes rangsor hatékony és fejlődőképes legyen, szükség van törvényes alapokra – nevezetesen arra, hogy a korábban felsorolt csoportok elismerést és biztosítást nyerjenek olyan alapszabályok által, melyek garantálják a szabadságukat és működésüket. Ezek az alapszabályok szükségszerűen változó formát öltenek a csoport jellegétől függően: szólhatnak a saját öngazgatásukról, de rendelkezhetnek a képviselői formáról is, amely útján a magasabb csoportok igazgatásához csatlakoznak – ahogy azt kompetenciájuk mértéke meghatározza.

4. Szemben a gyakori kritikával, melyet csak a butaságnak, a tudatlanságnak vagy rosszhiszeműségnek tudhatunk be, nem szükséges, hogy rámutassunk arra, hogy ez a világkép gyökeresen eltér a fasizmus és a totalitarizmus minden elképzelt vagy ismert formájától. Jelesül abban, hogy világképünk, az elnyomó államot illetően, garantálni igyekszik a társadalmi csoportok szabadságait. Szavatolja továbbá az egyéni jogokat minden egyes tag tényleges részvétele útján annak a csoportnak az igazgatásában, melyhez tartozik. Világképünk lényegét tekintve tehát pluralista, ellentétben a monizmussal.

5. Ennek fényében a föderalizmus nyújtja az egyedüli hatékony megoldást számos jelenlegi alapvető problémára. Ez egyrészt a modern államra nehezülő nyomás enyhítésének eszköze – melynek közigazgatási és gazdasági szerepe az lenne, hogy az alárendelt csoportokat vezesse és ellenőrizze – azáltal, hogy a minimumra szorítja azon feladatok számát, ahol az állam maga lép föl. Másrészt pedig a munkások „deproletarizálásának” eszköze szakmai szervezeteik, cégeik igazgatásában való részvételük útján.

6. Ezen elvekre való hivatkozás szükségszerűen meg kell, hogy előzze az európai föderalizmusról szóló állásfoglalásunk kinyilvánítását, mely nem lehet más, mint ezen elvek kivételése – ha a föderalizmus el akarja kerülni azon politikai és eljárási hibákat, amelyek felé már eleve halad. A legfőbb hiba egy nemzetközi pszeudo-föderalizmus kialakítása lenne, ürességre épülve, a nemzeti föderalizmus elutasításával.

7. Az általunk képviselt föderalizmus számára a nemzetközi szervezet a nemzeti akció természetes folyománya, ugyanis a tökéletes társadalom építése során megoldandó alapvető probléma a megfelelő méret. A megfelelő méret a történelem során változott, kezdve az antikvitás városától, a középkori kommunákon át a régióon keresztül a nemzetig. Nyilvánvalóan itt az ideje, hogy ezt a mértéket meghaladjuk.

8. Az optimális méret valahol középen található. Ahol túl kicsik, az államok vagy államcsoportok nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel, hogy garantálják a polgáruk szabadságát, cselekvését és olykor az életét. Ahol túl nagyok, nagyon különböző népeiséget fogadnak be és szükségszerűen felbomlanak, ahogy ez az összes nagy birodalommal megtörtént. Ebből következik, hogy az államok hiteles és tartós föderációja nem nőhet ki egy teoretikus megállapodásból, mely túl sok állam között kötött, hanem mint bármely más föderalista szerkezetnek, ennek is egy az egyszerűbbtől a bonyolultabb felé irányuló haladásnak kell lennie, nevezetesen szomszédos szövetségekből kell kinőnie egy széleskörű érdektársulásnak.

9. A dolgok jelenlegi állása szerint egy nyugat-európai föderáció nem pusztán elfogadható, hanem egyben szükségesszerű célnak is tűnik. Ilyen föderáció összehozná azon államokat, melyek közel vannak egymáshoz földrajzilag, közös civilizáció részesei, és hasonló kultúrájuk van, de önmagukban nem képesek biztosítani sem a gazdasági függetlenséget, sem a politikai biztonságot. Ezért pont olyan helyzetben vagyunk, amikor nyilvánvaló az olyanfajta csoportosulásra való igény, mely magasabb rendű a nemzeti szintű csoportosulásoknál, pontosan azért, hogy ez utóbbiak igényeit kielégítse, és amelyben az európai közjó elve világosan kifejeződik.

10. Ahogy a nemzetek szintjén már elfogadtuk, hogy a társadalmi csoportok hierarchiája néhány kiváltság feladásával jár, anélkül, hogy ezzel kárt okoznánk az adott csoport jogaiban, illetve szabadságaiban, azért, hogy a magasabb rendű csoportot képessé tegyük, hogy megvédje a csoportok közjait vagy közös érdekeit – éppen úgy készek vagyunk arra, hogy elfogadjuk nemzetközi szinten is a résztvevők szuverenitásának részleges feladását.

1948 Franciaországában egy ilyen hipotézis elutasítása a pusztán szavakban kifejezett nacionalizmus üres megnyilvánulását jelenti – figyelembe véve a gazdaság, a pénzügyek és a hadsereg jelenlegi állapotát. Még ha el is tekintünk ezektől a kivételes körülményektől, emlékeztetnünk kell, hogy a francia egység semmiféleképpen sem semmisítette meg, sőt ellenkezőleg, megerősítette a regionális szabadságokat és cselekményeket, míg el nem érkezett a túlzott centralizáció, amely pontosan azon dolgoknak egyike, melyekkel a föderalizmus szembeszáll.

11. Nem tehetünk tehát mást, minthogy egyetértsünk abban, hogy feladjuk a szuverenitás egy részét egy alkalmas hatóság javára, mely hatékonyan használja azt a közjó érdekében. Ezekből a pontokból következik, hogy egy olyan nemzetközi szuperparlament azonnali fölállítása, mely a kizárólag egyének által megválasztott nemzeti parlamentekből származna, nem lenne építő jellegű, és nem lenne egyéb, mint egy látványos gesztus. Az erősebb jogán pedig, egy ilyen szuperparlament megválasztása közvetlen és általános választójog alapján – eltekintve a számos szervezésbeli nehézségtől, ami ezzel járna – azt hozná magával, hogy a rosszul megfogalmazott nemzeti struktúrák hiányosságai sokkal élesebben jelennének meg nemzetközi szinten is.

12. Amíg szükséges – tekintettel a jelen helyzet sürgősségére – hogy egy nemzetközi testületet létesítsünk, mely ösztönözné és ellenőrizné a föderális építkezés folyamatát, az is fontos, hogy ez magában foglalja – a nemzeti politikai testületek képviselői mellett – a fentebb meghatározott különböző társadalmi csoportok képviselőit is. Mindenesetre, ez a nemzetközi testület akkor lesz teljesen reprezentatív, mihelyest a résztvevő nemzetek mindegyike belső szervezetrendszerében olyan reformokat vezetett be, amelyek föderalista szelleműek, még ha betű szerint nem is azok.

Egy Európai Föderáció nem a föderalista elvek ellenében vagy azokat figyelmen kívül hagyva születik majd meg.

13. Az Európai Föderáció sem politikai, sem pedig gazdasági szinten nem fölülről lefelé lesz felépítve, egy erre többé vagy kevésbé alkalmas tanácskozó testület kizárólagos utasításainak megfelelően. Alulról fölfelé lesz létrehozva, a korlátozott, de fokozatosan növekvő társulások egymás mellé kerülésének eredményeként. Ez a fajta eljárás egyáltalán nem zárja ki az azonnali rendezést igénylő többoldalú politikai vagy gazdasági megállapodások megkötését. De ezen megállapodások tartóssága és hatékonysága nyilvánvalóan a hiteles szövetségi kapcsolatok gyorsabb vagy lassabb épülésén múlik.

14. A leghatékonyabb propaganda az Európai Föderáció számára csak belülről eredhet, oly módon, hogy nemzeti föderalista közeget kell biztosítani mindenhol a Föderációban. Ez kiküszöbölné egy tisztán formális parlamentarizmusnak Európa-szerte

való elterjedését, vagy az olyan társaságok túlsúlyát, melyek ragaszkodnak a szándékuk szerint megreformált liberális kapitalizmushoz.

II. 5. A Páneurópa Unió terve az Európai Szövetségi Alkotmányra (1951. május 6.)

R. N. COUDENHOVE-KALERGI, Die Europäische Nation. Stuttgart, Deutsche Verlag, 1953., pp. 161-164. Fordította: Klestenitz Tibor

Az Európai Egyesült Államok Alkotmányügyi Bizottságának közreműködésével (...)
Mi, népei,

Kulturális közösségünk tudatában, a szociális igazságosság növelésén fáradozva és az általános jólét növekedésével törődve, elhatározta, hogy megmentjük az emberiség szabadságát, és a béke biztosítását akarva, úgy döntöttünk, hogy országainkat egyesítjük az *Európai Egyesült Államok* név alatt, amelynek jogkörét a következő alkotmányban fektetjük le.

I. Fejezet. Alapelvek

1. A szövetség valamennyi tagállama azonos jogokkal és közös kötelezettségekkel rendelkezik.

2. A szövetség szuverén tagállamok közössége, amely elhatározta, hogy az Alkotmány szellemének megfelelő intézményeket alapít és tart fenn.

A tagállamok szuverenitásukból fakadó jogaikat továbbra is közvetlenül gyakorolják, amíg át nem ruházzák azokat a jelen Alkotmány által előírányzott közös szervezetekre.

A szövetséghez való csatlakozás önkéntes.

3. Amint legalább öt, összesen több mint százmillió népességgel rendelkező európai állam erre alkotmányosan jogosult szerve ratifikálja jelen alkotmányt, az rájuk nézve érvényessé válik.

Minden további európai állam, amennyiben tiszteletben tartja az emberi jogokat, az Európa Tanács megfogalmazta értelemben, a már leírt ratifikációs eljárást követően csatlakozhat a szövetséghez. Belépésüket azonban az Európai Szövetségi Gyűlésnek is el kell fogadnia.

4. A szövetség közös szabályokat állapít meg a tagállamok lakói számára, akiket az Európai Egyesült Államok polgárainak kell tekinteni.

II. Fejezet. Hatáskörök

5. A szövetség köteles minden szükséges intézkedést meghozni a rend és a béke biztosítására.

6. A szövetség diplomáciai és konzuli kapcsolatokat tart fenn azon államokkal, melyek nem tartoznak hozzá. Nemzetközi megegyezéseket köthet. A tagállamok egymás között és a külföldi hatalmakkal diplomáciai képviselőket tarthatnak fent.

7. A szövetség jogosult az európai gazdaság egyesülését elősegítő intézkedések meghozatalára.

8. A szövetség tiszteletben tartja tagállamainak demokratikus alkotmányát. A tagállam törvényhozása és a szövetségi törvény közötti ellentmondás esetén a szövetségi törvény érvényesül.

III. Fejezet. A szövetségi szervek

9. A Szövetségi Parlament, amely képviselőházból és Szenátusból áll, gyakorolja a szövetségi törvényhozó hatalmat.

A Parlament évente legalább egyszer ülésezik.

A szövetséghez tartozó népeket a Képviselőházban lélekszámuk arányában képviselik, egymillió főt – vagy az egymillió tört részét – egy küldött.

A képviselőket négy évre választják általános választásokon, az általános választójog alapján, a tagállamok törvényeinek megfelelően.

A szenátust a nemzeti parlamentek képviselői alkotják, minden államból 12 delegált, az 1 millió főnél kisebb népességüekből csak 6. Az egyes államokban tartott parlamenti választások után az állam delegációját is meg kell újítani.

A két kamara külön ülésezik. Jogköreik megegyeznek, a döntésekhez mindkét ház beleegyezése szükséges.

10. A szövetségi költségvetés megállapítása a Parlament joga.

11. A Parlament két kamarája a következő ügyek tárgyalásakor Szövetségi Gyűlés néven közös ülést tart:

- a, a Szövetségi Tanács megválasztása;
- b, a Szövetségi Bíróság bíráinak megválasztása;
- c, új tagállamok felvétele;
- d, a Szövetségi Alkotmány módosítása.

12. A végrehajtó szerv a Szövetségi Tanács, amelynek kilenc tagját négy évre választja meg a Szövetségi Gyűlés. A Szövetségi Tanács a következő Tanács létrehozásáig marad hivatalban.

13. A Tanács valamennyi eljárásáért felelős a Parlamentnek.

A Tanács jogköreit tagjai felosztják egymás között az igazgatási területek szerint. Minden határozatot a Tanács nevében hoznak meg.

14. Ha a szövetség külső vagy belső békéjét, biztonságát megzavarják, vagy fenyegetik, akkor a Tanács megteszi a szükséges intézkedéseket. Erről haladéktalanul tájékoztatnia kell a Parlamentet.

15. A Tanács egy év időtartamra egyszerű többséggel megválasztja saját tagjai közül elnökét és alelnökét. Az elnök, akadályoztatása esetén az alelnök, vezeti a Tanács üléseit.

A Szövetségi Tanács elnöke egyben az Európai Egyesült Államok elnöke is.

16. A Szövetségi Bíróságnak 15 tagja van.

A bírákat a Tanács által összeállított 45 fős listáról kétharmados többséggel választja a Szövetségi Gyűlés, életük végéig szóló megbízással.

17. A Szövetségi Bíróság felelős:

a, az Alkotmány értelmezéséért;

b, a tagállamok közötti viták rendezéséért.

A Szövetségi Parlament a Bíróság jogkörét szövetségi törvénnyel további területekre terjesztheti ki.

IV. Fejezet. Alkotmánymódosítás

18. Alkotmánymódosításhoz a Szövetségi Gyűlés összes tagjának háromnegyedes többsége szükséges.

III. AZ EURÓPAI FÖDERALIZMUS ALAPGONDOLATAI A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN

III. 1. Denis de Rougemont : A föderalista attitűd (1947. augusztus)

Denis de Rougemont: „L'attitude fédéraliste”, pp. 8-16. in: Rapport du premier congrès annuel de l'Union européenne des Fédéralistes à Montreux, - Genève, août 1947.

(...) Mi is az ember olyan definíciója, melyről egyezsége juthatunk, taktikusan, azért, amiért is összeültünk, hogy a föderalizmusról beszélhessünk? Nem igazán vagyunk helyben, ha azt gondoljuk, hogy leginkább arra az embertípusra lesz szükségünk, melyet *izolált egyénként* lehetne leírni, aki minden közösséggel szembeni kötelezettségéről lemondott. Mert ebben az esetben nem jutunk előbbre. De akkor sem vagyunk helyben, ha azt gondoljuk, mint Hitler, hogy az ember *politikai katona*, akit teljes mértékben lefoglal a közösség szolgálata. Mert akkor a vasfüggöny túlsó oldalán lennénk, legalábbis lélekben. Az, hogy végül is itt vagyunk, az azért van, mert tudjuk, hogy az ember kétszeresen felelős lény: saját és egyedi életcéljával szemben, másrészt pedig a közösség felé, melynek keblén saját küldetése megnyilvánul. Az individualisták figyelmét felhívjuk arra, hogy az ember teljes mértékben képtelen megvalósítani önmagát anélkül, hogy ne találja magát elkötelezve a társadalmi egységben. A kollektivistákat pedig arra emlékeztetnénk, hogy a szociális küzdelmek semmire sem szolgálnak, ha nem vezethetnek olyan eredményre, melyben minden egyén szabadabbnak találja majd magát életcélja elérésében. Az ember tehát *egyszerre szabad és elkötelezett*, autonóm és szolidáris. E két pólus – az egyéninek és az általános – feszültségében él. (...)

Íme ezek alapján 3 különböző embertípust lehet megkülönböztetni, melyek 3 különböző politikai rendszert favorizálnak, és viszont.

Az az ember, aki tisztán egyénnek képzei magát, szabadnak, elkötelezettségek nélkül, egy anarchiába hajló demokratikus rendszerrel állítható párhuzamba, mely fejtelenségbe torkollik. Ebből mindig zsarnokság születik.

Az az ember, aki politikai katonának tekint magát, azaz teljesen elkötelezettnek, szabadság nélkül, a totalitárius rezsimnek feleltethető meg.

És végül az az ember, aki, mint személy, egyszerre szabad és elkötelezett, az autonómia és szolidaritás feszültségében él, ő felel meg a föderalista rendszernek. (...)

A föderáció szót és a föderalizmust lényegében teljesen különbözően értelmezik a sváci németek és a svájci frankofónok. Németül a konföderáció³³ *Bundot*, jelent, mely az uniót jelöli, és mely mindenek előtt a centralizáció gondolatát idézi fel. A frankofón Svájcban éppen ellenkezőleg, amit föderalizmus alatt értenek, az éppen hogy a kantoni

³³ Az, hogy itt konföderációról és nem föderációról olvashatunk az a svájci alkotmány speciális jellegéből, történelmi vetületéből adódik, melynek neve: „*A Konföderáció föderatív alkotmánya*” (a fordító megjegyzése); Bund = szövetség

autonómia féltékenyen őrzött védelme a föderációs törekvésekkel szemben. Egyesek számára a föderáció egyszerűen azt jelenti: egyesülni. Mások számára föderalistának lenni egyszerűen annyit tesz: otthon szabadnak maradni. Márpedig mind az egyik, mind a másik csoport tévedésben van, mert csak félig van igazuk. Az igazi föderalizmus nem csupán kantonok szövetségéből vagy autonómiából áll. Hanem abból, hogy az idők végezetéig egységbe fogja ezt a két ellentétes irányú erőt, méghozzá úgy, hogy ezek kölcsönösen erősítsék egymást. Ez utóbbit tökéletesen kifejezi Svájc jelmondata, mely formájában paradoxon, avagy „dialektikus”: *Egy mindenkiért, mindenki egyért.*

Végül is az *Egy mindenkiért* a személyek és régiók lendületét jelenti az unió felé, míg a *mindenki egyért* az unió felől minden egyes személy és régió felé megnyilvánuló segítségnyújtási kötelességet jelenti.

Teljességgel valószínű, hogy az európai szintéren két tendencia kirajzolódását fogjuk hamarosan megfigyelni, melyek hasonlóak lesznek az általam a fentiekben felvázolt két svájcihoz. Látni fogjuk majd azokat a föderalistákat, akik kizárólag az unió létrehozásán és megerősítésén gondolkodnak, és azokat a föderalistákat, akik mindenek előtt minden nemzet jogainak megőrzéséért aggódnak a központi hatalom túlkapásaival szemben. És mi majd állhatatosan mindkét pártot figyelmeztetjük, hogy az igazi föderalizmus nem az egyik vagy a másik tendencia elfogadásában rejlik, hanem mindkettő elfogadott koegzisztenciájában, dialógusában, termékeny feszültségében. (...)

Ma este 5-6 alapelvet szeretnék az Önök figyelmébe ajánlani. És ezek közül ki fogom választani azokat, melyek nekem úgy tűnik Európa jelen állapotában is közvetlenül alkalmazhatóak.

Az első alapelv. Föderalizmus csak akkor születhet, ha lemondunk mindenféle szervező hegemonia gyakorlásáról, melyet az egyik alkotó népesség gyakorol. Az egész történetünk igazolja ezt az alapelvet. Minden alkalommal, amikor kantonjaink közül az egyik (mint Zürich) vagy a városi kantonok egy csoportja, mely gazdagabb vagy népesebb a többinél, azt gondolta, hogy képes primátusát rákényszeríteni a többiekre, a többiek egységfrontba tömörültek ellene, és kötelezték korábbi rangjának elfogadására. Utolsó súlyos krízisünk az 1847-es polgárháború volt, mely szembeállította a katolikusokat és a protestánsokat. A győztesek nem tettek mást, minthogy a legyőzötteket a teljes jogegyenlőség állapotához való visszatérésre kényszerítették. És a hódító hegemonia e dátumhoz kötött visszaszorulása eredményezte az 1848-as alkotmányt, a mi modern föderatív államunk igazi bázisát. Ezért van az, hogy Svájc soha nem fog bizalommal tekinteni bizonyos „Nagyokra” akik kontinentális vagy világméretű föderációval dobálóznak. Napoléon vagy Hitler kudarca az európai egység megteremtésében mind-mind hasznos figyelmeztetések. Minket igazolnak abban a felfogásunkban, hogy nem lehet elérni a célt, az uniót, imperialista eszközök alkalmazásával. Ez utóbbiak csak kikényszerített egységre vezethetnek, az igazi unió karikatúráiként.

Második alapelv. A föderalizmus csak úgy születhet meg, ha lemondunk mindenfajta rendszerszellemről. Ez az, amit épp most mondtam, hogy egy nemzet imperializmusának vagy hegemoniának tárgya jelentheti azt, mint egy ideológia imperializmusa. A föderalista attitűdöt tehát úgy lehetne definiálni, mint állhatatos és ösztönös elutasítása a

rendszeres megoldások alkalmazásának, melyek logikusak és világosak ugyan papíron, de ugyanígy nincsenek köszönő viszonyban a valósággal, vegzálva a kisebbségeket, megszüntetve a különbségeket, mely minden organikus élet feltétele. Tudnivaló, hogy a „föderálni” szó nem azt jelenti, hogy geometriai tervek alapján, egy központból vagy tengelyből kiindulva *rendbe tenni*. Föderatívvá tenni egyszerűen annyit tesz, mint *együtt elrendezni (arranger ensemble)*. Jól rosszul megfelelni olyan konkrét és vegyes realitásoknak, mint a nemzet, a gazdasági régiók, a politikai tradíciók. És ezeket kell elrendezni, speciális karaktereknek megfelelően, mely egyszersmind azt is jelenti, hogy egy egészben kell elfogadni és artikulálni.

Harmadik alapelv. A föderalizmus nem ismeri a kisebbségproblémát. Megállapíthatjuk, hogy a totalitarizmus sem, de az azért, mert megsemmisíti az őt alkotó kisebbségeket.

Minden kvantitatív rendszerben (legalábbis csírájában) jelen van a totalitarizmus. És mindenütt jelen van a föderalizmus, ahol a minőség a meghatározó. Például a totalitarizmusban gondolkodó jogtalanságot, vagy igazságtalanságot lát abban a tényben, ha egy kisebbség ugyanolyan jogokkal rendelkezik, mint a többség. Ez azért van, mert szemében a kisebbség csupán egy számot jelent, méghozzá a legkisebbet. A föderalistán gondolkodó számára magától értetődő, hogy egy kisebbség ugyanannyit számítson, vagy adott esetben még többet is, mint a többség, mert az ő szemében a kisebbség pótolhatatlan minőséget jelent. (Azt is mondhatnánk: egy funkciót.)

Svájcban a minőség megbecsülése nemcsak az Államok Tanácsának megválasztásában van jelen, hanem főként egy sokkal hatékonyabb módon, kulturális és politikai életünk szokásaiban, ahol is a frankofón Svájc és az olasz Svájc olyan szerepet játszhat, mely nem százalékos arányokon, lakosság számon vagy területi nagyságon nyugszik.

Negyedik alapelv. A föderalizmusnak nem célja a különbségek eltörlése és minden nemzet egy tömbbe való bebetonozása, éppen ellenkezőleg, meg kell őrizni saját minőségeit. Svájc gazdasága például féltékenyen őrzött és megtartott diverzitásaiban rejlik. Ugyanúgy Európa gazdagsága kultúrájának mibenlétében rejlik, mely elveszne, ha egységesíteni akarnánk a kontinentet, minden egybekavarva és egy olyan európai népet hozva létre, melyben a latinok és germánok, szlávok és angolszászok, skandinávok és görögök ugyanazoknak a törvényeknek és szokásoknak engedelmeskednének. Ez egyik csoport sem elégitené ki és sértené is őket. Ha Európának föderatívvá kell magát tennie, ez csak avégett lehetséges, hogy minden tagja minden másik tag segítségét élvezhesse, és csak úgy lehet sikeres, ha megőrzi sajátosságait és autonómiáját, elkerülve azt az állapotot, hogy egyedül kelljen védekeznie a fenyegető nagy birodalmak nyomása ellen.

Minden egyes nép, mely Európát alkotja, sajátos, pótolhatatlan funkciót tölt be, mint a test részei. Márpedig, ahogy a test normális élete részeinek vitalitásától függ, ugyanígy egy testrészt élete a többivel való harmóniától függ.

Ha Európa népei megértik a testrészek szerepeit ugyanabban az egy testben, akkor azt is meg fogják érteni, hogy harmóniájuk alapvető szükséglet, és nem egy tőlük kért engedmény, vagy saját értékük kisebbsítése. Azt is megérthetik majd, hogy egy föderációban nem oldódnak fel, hanem együttesen fognak működni, mindegyik a saját

küldetésének megfelelően. S mindezt nem egy negatív értelmű toleranciakérdésként kéne felfogni, melyet gyakran a szkepticizmus szül. Minden népnek feladata, hogy legjobb formáját nyújtsa, saját stílusában és saját génusza szerint. Elvégre a tudó nem azért van, hogy „tolerálja” a szívet. A legtöbb, mi elvárható tőle, hogy igazi tudó legyen, legalább annyira tudó legyen, amennyire lehet, és ebben a formájában segítse a szívet, hogy jó szív lehessen.

Ötödik alapelv. A föderalizmus a komplexitás szeretetén alapul, ellentétben a totalitárius eszmét jellemző brutális egyszerűsítéssel. Igen, nem véletlenül mondtam azt, hogy szeretetén, és nem a megbecsülésén vagy toleranciáján. A kulturális, pszichológiai és ugyanígy a gazdasági komplexitás szeretetén áll vagy bukik a föderalista rezsim egészsége. És legnagyobb ellenségei azok, akik eljövetelet 1880-tól a nagy Jakob Burckhardt egy profetikus levelében megjósolta, akiket ő „*rettenetes egyszerűsítőkként*” említ.

Amikor a külföldiek csodálkoznak a svájci intézmények rendkívüli bonyolultságán, ennek a kifinomult óraműnek a működésén, melyet kommunális, kantoni, föderatív fogaskerekek különféle összekapcsolódása alkot, akkor rá kell mutatni nekik, hogy szabadságaink feltétele ez a komplexitás. Ennek köszönhetően vannak köztisztviselőink állandó együttműködésre készítetve. Törvényhozóink ezáltal vannak rákényszerítve arra, hogy az ország emberi és természeti realitásaival gondos kapcsolatot ápoljanak. Svájcot számos csoport, politikai, adminisztratív, kulturális, nyelvi, vallási szervezet alkotja, melyeknek határai nem esnek egybe, és százféle módon tagozódnak. Világos, hogy azok a törvények és intézmények, melyek unitárius, jakobinus vagy totalitárius eszméből születnek, szükségképpen e csoportok egyikét vagy többet sértenének, sokféleségük csökkentésére törekednének, és így maguknak az alkotó személyeknek is több dimenzióját csonkítanák meg.

Bizonyára könnyebb elhatározni *tabula rasaként* a realitások egy tollvonással való egyszerűsítését, szabályos terveket létrehozni egy irodában, és aztán kikényszeríteni végrehajtásukat, legázolva minden ellenállást vagy mindent, ami ezen túlmutat. De ezáltal egy nép polgári vitalitását is legázoljuk. Egy föderális politika, mely gondosan ügyel arra, hogy a realitásokhoz idomuljon, mindig komplex, mindig végtelenül nagy gondosságot, technikai leleményességet igényel és a kormányzott nép teljes körű megértését kívánja. Sokkal inkább igényli a valódi politikai érzéket. Végül is, ha úgy vesszük, észrevehető, hogy *a föderalista politika nem más, mint a valódi tiszta politika, az eredeti értelemben vett politika* – azaz a polgárok javára szolgáló városigazgatás művészete. Amíg a totalitárius megoldások már definíciójukban is apolitikusak, mert egyszerűen abból állnak, hogy megszüntessék a különbségeket, mert képtelenek arra, hogy organikus és élő egységben kezeljék őket.

Végül a hatodik alapelv. Egy föderáció lépésről lépésre fejlődik, a személyek és csoportok képességei szerint, és nem egy központból vagy a kormányok eszközei szerint.

Én úgy látom az európai föderáció lassan fog létrejönni, többféle irányból és többféle eszközzel. Itt a gazdasági egység, amott a kulturális rokonság fogja megteremtteni. Itt két szomszédos hitvallás egymás felé való nyitása, amott kis országok csoportja, melyek

vámunióra lépnek. És ami a legfontosabb, a személyek azok, akik lassacskán az európai csere(kereskedelem) változatos formáit hozzák létre. S ez egyáltalán nem haszontalan! Minden, ami annyira széttagoltnak, és gyakran oly kevésbé hatékonynak tűnik, apránként komplex struktúrákat fog létrehozni, felrajzolva egy csontváz kontúrjait, és az erek hálózatát, melyekből egy nap majd megszületik az Európai Egyesült Államok. Európa a kormányok fölött és alatt sokkal inkább képes megszerveződni, mint gondolnánk. És a valóságban már most sokkal inkább egyesült, mint képzeljük! Az ellentétek és rivalizálások a kormányzati cselekvések terén jönnek elő, és egyedül ott nem is orvosolhatóak. Nem gondolom, hogy a kormányok soha nem lesznek képesek egy életképes unió létrehozására. Vezetőik nem arra vannak, hogy beszűkítsék a nemzetek mozgásterét. Mindenki tudja, hogy értelmetlen lenne egy éppen folyó meccsen a csapatkapitányokat felkérni bírónak. Éppen ezért, jóllehet hajlottak arra, hogy létrehozzák a Népszövetséget – mely már kimúlt – és újra az ENSZ létrehozására törekszenek, mely éppen a fentiek miatt életképtelen. Az európai föderáció nem a kormányok műve lesz, akiknek az a feladata, hogy megvédjék nemzetük érdekeit a világ többi részével szemben. A föderáció csoportok és személyek műve lesz, melyek arra törekszenek, hogy a nemzeti kormányokon kívül váljanak föderatívivá. És ezek a személyek és csoportok lesznek azok, akikből majd Európa kormánya létrejön. Más lehetséges és járható út nem létezik. Az Amerikai Egyesült Államokat nem 48 tagállam kormányának közgyűlése irányítja, és Svájcot sem 22 kanton delegáltjai. Ez kivitelezhetetlen lenne. A két föderációt államaik felett és rajtuk kívül kormányozzák, egy olyan törvényhozó és végrehajtó hatalommal, mely közvetlenül a népből ered.

Azon a napon, amikor Európa népei ráébrednek arra, hogy a valóságban ők már szolidárisabbak és egyesültebbek annál, mint amilyenek kormányaik valamikor is lehetnének, akkor rájönnek arra, hogy a föderáció nemcsak, hogy lehetséges, de igen könnyű is létrehozni és ez gyorsan meg is tehető, mint ahogy a svájci kantonoké is létrejött 1848-ban. A szükségesség nyilvánvaló, a történelmi érlelődés igen előrehaladott, a struktúrákat pedig már felvázolták. Már csak egy föderális charta, képviseleti szervek, és egy utolsó nekibuzdulás hiányzik, egy népi lendület, mely kényszerítően hathat a kormányokra. Reméljük, hogy ez a lendület spontán fog megszületni és nem egy új külső veszély fogja majd túl korán kiprovokálni. Mindez azt jelenti, hogy gyorsan kell haladnunk. (...)

III. 2. Alexandre Marc : Az ember felemelkedésére - a föderalista forradalom (1948)

Alexandre Marc, A hauteur d'homme : la révolution fédéraliste. Paris: Editions "Je sers", 1948, pp.13-14.

Napjainkban egyre többen hajlamosak elismerni, hogy a föderalizmus reményt jelent az üdvözülésre a világ, de különösképpen Európa számára. A lerombolt és fenyegetett Európa vágyik az egységre, de egyelőre homályosan látja az előnyeit. Egy-két év óta az európai gondolat nagy jelentőségre tett szert: a veszély, amely kontinensünket fenyegeti; a gazdasági ellentmondások, amelyek közt vergődünk; a tehetetlen nemzetállamok, amelyek alkotják; és még a föderalista mozgalmak fejlődése is, mind hozzájárultak nemcsak a közvélemény tudatában, hanem parlamenti és kormányzati körökben is, a föderalizmus eszméjére való némi fogékonyság létrehozásához.

Ez nem igazolja azt a túlzott optimizmust, amely azt mondja, hogy Európa ezentúl a kezében tartja sorsát. Bármilyenek is legyenek a még áthágandó akadályok – és mennyi van belőlük! – az európai gondolat olyan érettségi fokhoz érkezett, hogy tetteiben való kivirágása nem várthat sokáig magára. Holnap, holnapután meg lehet és meg kell tenni az első konkrét, precíz és határozott lépéseket az európai Föderalizmus útján. És azok fogják leginkább élvezni az előnyeit, akiknek évek óta jelszavuk: Európa föderalista lesz – vagy nem lesz többé.

Mindazonáltal fontos, hogy ne csapjuk be magunkat: manapság elég sok ember vallja magát az egyesült Európa partizánjának, ugyanakkor nemcsak, hogy nem vár nagy dolgot tőle, de nem is akar semmit sem kezdeni a föderalizmussal. „Csont nélküli unionizmusuk” annál veszélyesebb, minél több kísértést jelent az egyszerűsítő törekvések számára: nagyravágyásuk hiánya csábító, ugyanakkor keménységük hiánya kedvez nyugtalanító kombinációk létrejöttének. Soha jobban nem kellett védeni Európát túlbuzgó barátaitól.

Azok, akik úgy hirdetik Európa egységét, hogy sem meghatározni, sem minősíteni nem kívánják, általában képtelenek vagy nem is akarják meghatározni azokat a célokat, amelyek elérésére törekszenek. Jó nekünk, hogy „Egyesült Európát” építünk? Kétségtelenül. De a legfontosabb, hogy tudjuk, milyen egységről van szó. Az európai unionisták hasonlítanak azokra a konformista gondolkodókra, akik elítélik az osztályharcot. Mindenki arra törekszik, hogy létrehozza a szociális békét; mégis amit mindenképpen tisztázni kell, az a járható ösvények és megoldások problémája.

Vegyünk egy másik viszonyítási pontot. Az európai unionizmus a nemzeti unionizmus felől is megközelíthető. Mindannyian ismerünk pártokat, szövetségeket vagy embereket, akik arra törekszenek, hogy visszaállítsák a franciák egységét: sajnos, mivel az ilyen egység feltételeit nem határozták meg, eddig általában csak súlyosbítaniuk sikerült megosztottságunkat.

Összefoglalva, fontos megértenünk, hogy senki nincs, aki az egység, mint fogalom ellen lenne: azt kellene bebizonyítanunk, hogy az egység fogalma „önmagában” üres: csak ezért nem vált ki ellenséges érzelmeket, mert nem határoz meg semmilyen álláspontot. (...)

III. 3. Henri Brugmans : Az európai függetlenség (Európai Föderalista Mozgalom milánói kongresszusa, 1948. február 15-17.)

Discours de Henri Brugmans au Congrès du Mouvement fédéraliste européen (Milan, 15 au 17 février 1948) - „Indépendance européenne”, in: Fédération. Avril 1948, No 39. pp. 9-12

A történelem minden nagy mozgalma utópiával kezdődik, majd átvált elméletbe, végül eljut a cselekvésig.

De ennek nem szükséges hanyatlásnak lennie. Tudom jól: „*Minden a misztikussal kezdődik és minden a politikával végződik*”, ahogy Péguy mondta, de a lényeg, hogy megőrizzük a lángot az igazi harc idejére és mindig szemünk előtt lebegjen a végső cél. Ez nem a rossz politika – az egyik napról a másikra politizálás, az összezavarodott politika, ami nem teremt mítoszokat. Éppen ezért a föderalista kongresszus számára a taktika kidolgozásánál elsődleges kiindulópontunk meghatározása.

Ma az európai föderalizmusról, mint függetlenségi mozgalomról szeretnék beszélni.

Ami engem illet, jobban szeretem a „függetlenség” szót a „semlegességnél”: ez utóbbi számomra közömbösséget, kishitűséget, esetleg bűvészkedést jelent. Mert korunkban a semlegességhez nem elég kijelenteni, hogy jobban szeretnénk távol maradni valamitől.

Megértjük, amit Uden úr a svéd külügyminiszter akar mondani, hogy visszautasítja országának egy blokkba való integrálását: ezzel azt akarja mondani, hogy nem kívánja a svéd népet egy olyan hatalmi politika szolgálatába állítani, amely számára idegen.

De ismétlem, ez egyáltalán nem elég. Még ha óvatosságból, a svédek egy föderációhoz szeretnének tartozni... ó! nem „európaihoz” vagy „nyugatihoz” csak egészen egyszerűen egy „északihoz” vagy egy „skandinávhoz” – de így is támadás érheti a Vörös Hadsereg flottája felől, mely nem akarja veszni hagyni a baltikumi hegemoniát...

Egy kis ország, amelyet nagyok vesznek körül, nem folytathat olyan semlegességi politikát, amelyet szeretne. Sajnos! Azt teszi, amit tud, és Svédország, nem tehet nagy dolgokat azért, hogy kimaradjon a túlekedésből. Egyébként sem Franciaország, sem Olaszország, de egyik ország sem a szétdarabolt Európában.

Ahhoz, hogy „semlegesek legyünk” függetlenségi politikát kell tudnunk folytatni, ehhez viszont erősnek kell lennünk, ezért egyesülnünk kell.

Mindenekelőtt leszögezem, hogy ahhoz, hogy függetlenek legyünk, öntudatosnak, pozitívnak és konstruktívnak kell lennünk. Legelőször is meg kell szabadulnunk a Félelemtől. Hogyan mutatkozik meg ez a Félelem? A világ nagyhatalmai előtti önfeladás révén.

Nézzünk szembe a valósággal: Európában emberek milliói élnek, akik arra várnak, hogy Amerika megszabadítsa őket, attól amit „orosz veszélynek” vagy „kommunista veszélynek” neveznek. Ők félelemből eredően „antibolszvisták” és készek lennének elfogadni bárminemű neofasiszta tant, vagy bármilyen idegen megszállást. Hogyha néha európai föderációról beszélnek, akkor Washingtontól való függést értenek rajta, mely mára a kapitalizmus fő politikájává vált.

Mások, ellenben, mindenek előtt a dollár bárminemű beszívárgásától félnek, ezért eleve beletörődnek az orosz felsőbbségbe. Ők az egyesült Európát a sarlóval és

kalapáccsal díszített vörös zászló jelképe alatt látják... amely nem csupán egy párt vagy egy doktrína zászlója, hanem inkább egy világméretű nagyhatalomé.

Mindkét elképzelés hasonlóképpen áldozza fel az európai függetlenségi politika lehetőségét. Elutasítják egy Európára szabott különleges küldetés eszméjét. Lemondanak a nemzetközi megbékélés lehetőségéről, amelyet egy erős és szervezett Európa kínálhatna. Tulajdonképpen mindkét tábor kapitulál.

Elemezzük először magatartásunkat az Egyesült Államok irányába. Nyilvánvaló, hogy súlyos szegénységünkben nem utasíthatjuk vissza, hogy az amerikai potenciálra támaszkodjunk. És az is nyilvánvaló, hogy ezzel azt kockáztatjuk, hogy nemzetenként szeparálódva nem tudjuk visszautasítani a ránkényszerített feltételeket.

Végül nyilvánvaló, hogy a nyugat-európai országok behódolása az Egyesült Államoknak és (ugyanígy a keletieké a Szovjetunióknak) betetőzné a kontinens kettészakadását, megerősítené a tömbpolitikát, amely háborúhoz vezethet.

De talán elkerülhetnénk ezt a veszélyt, amennyiben Amerika szándéka „jó” lenne, és ha Truman elnöknek igaza lenne, amikor azt mondja, hogy országának a küldetése a szabadság zászlója alatt kormányozni a világot.

Tudjuk azonban – sajnos – hogy ez így nem állja meg a helyét. Nem vitatjuk az amerikai belső rezsimit – amely egyébként változhatna – mi egyszerűen megállapítjuk, hogy Amerika semmilyen értékes útmutatást nem hozhat Európa számára, semmilyen „misztikát”, és azokban az országokban, amelyeket megszállva tart (gondolok itt nevezetesen Németországra) sem nyitott semmilyen új perspektívát. Ha az Egyesült Államok „exportált” valamiféle ideológiát, akkor az az anyagi felvirágzás. Ez azonban nem igazán elegendő a mi beteg Európánk meggyógyítására!

Mivel Európa romokban hever és fenyegetett. Elsősorban gazdaságilag. Reszket már a gondolatra is, hogy egy nagy válság eléri az egész nyugatot: minden kis rázkódás Amerikában egy földrengésnek felel meg nálunk.

De Európa erkölcsileg is beteg. A fasiszmus mint nemzeti szocializmus bebizonyította, és még inkább talán az a siralmas tehetetlenség, amelyet közép- vagy baloldali demokratának neveznek. Ezekben a körökben (amik jelenleg a legtöbb európai országban a kormányzati köröknek felelnek meg) mennyire hiányzik a küzdelem heve, a tisztánlátás, a bátorság és a hatékonyság! Mihelyt egy nap megismerjük a háború előtti és a felszabadítás utáni „demokratikusnak” mondott politikánk minden részletét – biztosak lehetünk abban, hogy egy szakadékot fogunk magunk előtt látni, a hozzá nem értés, a gyengeség, és az elvakultság szakadékát.

Márpedig Amerika hoz-e számunkra orvosságot? Jól tudják, hogy nem. Példát mutathat számunkra vitalitásából, gyakorlati érzékéből, és a gyors cselekvésre való ösztönéből. Fiatalabb Európánál, kevésbé romlott a rutintól és az előítéletektől. De meggyógyíthat és felszabadíthat bennünket? (...)

Egész máshogy jelentkezik a kommunista és orosz probléma. Ebben az esetben nyilvánvalóan létezik egy „misztikum” mely legalább annyira erős, mint amennyire kontrollálhatatlan, és annyira fenyegető, mint a hamis amerikai ideál, melyet megpróbálunk exportálni, de ami szerencsére nem túl népszerű nálunk. Istennek hála.

Ellenben, Oroszország, úgy jelenik meg, mint kommunista hatalom, ahol a kapitalizmust, mint a nép örökös ellenségét, leverték. A SZU presztízse a proletár és forradalmi presztízsz. Ott a nép fiai vannak hatalmon. A „Grand Soir” ott valóság.

De vajon itt megfelel-e a valóság az álomnak? Szeretnék feltenni néhány kérdést, nem azért, hogy bíráljam egy olyan hatalom belső rezsimét, mely politikailag elszigetelt Európától, hanem mert szeretném, ha a SZU és köztünk lévő kapcsolatot nem zavarná sem a meg nem értés, amely gyűlöletet idéz elő, sem az elvakult imádat, amely egészségtelen fanatizmust szül.

Felteszem tehát a következő kérdéseket:

Létezik vagy nem a Szovjetunióban cenzúra a sajtó, az irodalom, a tudomány, a gondolkodás, stb. (...) minden területén?

Létezik vagy nem a Szovjetunióban egy politikai titkos rendőrség, mely a rendszer fennállásával nemhogy eltűnne, hanem folyamatosan tökéletesedik?

Létezik vagy nem a Szovjetunióban nacionalizmus, mely egyre inkább elszigeteli a szovjet emberek életét?

A kérdések megválaszolását magukra hagyom. Hozzáteszem, hogy egyáltalán nincs szó a SZU-ban terrorista jelenségekről, amelyek egy forradalmi vagy polgárháborús időszakhoz kötődnek. A szovjet rezsim ma már harminc éve létezik, és ami megállapítható, az vajon az állam eltűnése, amit Marx megjósolt? Vagy inkább folytonosan gyorsuló megerősödése tapasztalható?

Állítom, hogy érzéseim szerint Oroszország jelenlegi korszaka, egyáltalán nem utolsó fázisa a történelmének. Az orosz nép, mely olyan tehetséges, mint kevés másik nép, ideiglenesen a Nagy Októberi Forradalom büvkörében folytatja tovább életét. Természetesen nem halad visszafelé, de fejlődése nem is áll meg itt. Európa feladata, hogy kézen fogja és megmutassa számára, hogy képes kilábalni a fásultságból, anélkül, hogy feláldozná szabadságát. De ehhez Európának egyesülnie kell, és meg kell testesítenie a „harmadik erőt”, a fejlődés és béke erejét.

Ezek után az általános észrevételek után aktuális ügyeket fogok boncolgatni. Márpedig, a ma a nagy kérdése Bevin úr beszéde. Mire gondoljunk elveink fényében?

Azt gondolom, hogy egy bizonyos mértékig megerősítő, másrészt viszont elégtelen is, ahogy a veszélyes oldalakat is bemutatja. Ha politikai lökést ad, biztosan nem szabad megállni, de a lehetetlent is meg kell tenni azért, hogy a mozgalom ne korcsosuljon el. Végül, Anglia, úgy látszik, hogy feladta klasszikus izolációs politikáját. Egyébként kényszerítették is erre. Ez azonban még egyáltalán nem jelenti azt, hogy elkötelezi magát a föderalizmus útján.

Bevin úr nem beszélt egy nemzetek feletti szervezet létrehozásának szükségességéről, vagy közös gazdasági tervről. Úgy látszott, hogy ideiglenesen csak egy bilaterális tárgyalásokon alapuló tisztán diplomáciai rendszert célt meg. Ez jobb, mint a semmi de ez még elég bizonytalan és a mélyben nem old meg semmit. Nem ejtett egy szót sem arról, hogy szükséges lenne feladni a nemzeti szuverenitás egy részét. Nem ébresztett rá az európai öntudatra. Nem adott szociális perspektívát.

Az egyetlen világos pont, a katonai szempont. Azt javasolja a BENELUX államoknak, hogy csatlakozzanak a dunkerque-i egyezményhez³⁴, mely, mint tudják, kölcsönös segítségnyújtási paktum a német veszély ellen. Márpedig elég különös módon, hangoztatják annak lehetőségét is, hogy más országok – még Nyugat-Németország! is – csatlakozhatna a tervezett unióhoz. Világos, hogy M. Bevin nem egy esetleges német agresszióra gondolt, hanem Oroszországot veszi számításba.

Ami engem illet, a történelem megtanított, hogy soha semmilyen föderáció nem alakul közös hadsereg nélkül. És másrészt, a mi jelenlegi ügynevezett „nemzeti erőink”, olyannyira abszurd ponthoz, hogy jobb, ha más léptékeket veszünk számításba.

Egy felfegyverzett világban esztelenység lenne közös haderő nélkül létrehozni az egyesült Európát. De mindazonáltal, elvként le kell szögezni, hogy ez a flotta, ez a hadsereg, ez a légierő, nem szolgálhat más célt, mint azt a függetlenségi politikát, amit az imént vázoltam fel. Ez azt jelenti, hogy az európai katonai rendszert védelemre kell kialakítani, és semmi esetre sem szolgálhat idegen imperialista törekvéseket. Technikailag egy olyan „föderatív rejtékhelyek” hálózat kialakítása, amilyen például Svájcban is működik, szolgálhatná biztonságunkat. Ha Európa a legitim védelem állapotában lenne, és kész lenne biztosítani aktív semlegességét, nem lenne többé senki csatlósa, sem hídfőállása, sem egy esetleges invázió kiszolgáltatottja.

Ez egyébként mindenki számára előnyös lenne, és főleg Oroszországnak, ha valóban nincsenek imperialista törekvései. Ez a megoldás megszüntetné az amerikai fenyegetést Európa határainál és garantálná a biztonságát Nyugaton.

Az Egyesült Államok számára mindez olyan erődöt jelentene, amelyet kevésbé kell védelmezni, és lehetőség nyílna egy jelentős európai piac újjászületésére, amely felvevőpiacot nyitna az amerikai gazdaság számára.

Végül, azt hogy ez a megoldás mit is jelentene számunkra – felesleges hangsúlyozni. Méltóságot, függetlenséget és talán a kontinens teljes egységét is magával hozná, és lehetővé válna a béke.

Vajon ez az, amit Bevin úr akart? Kétkedhetünk benne, de a perspektíva megnyílik előttünk és már kevésbé csalóka. Feltéve azonban, ha a közvélemény az államférfiakat a nép üdve felé tereli. Íme ez a föderalisták feladata – de ne felejtjük el legyőzni kis belső problémáinkat se.

A gazdaság területén a gondolatmenet ugyanaz. Kétségtelen hiba, ha a tizenhat ország újra a nemzeti koldulás politikájába menekül, ahelyett, hogy nemzetek feletti föderalista szervezeteket hoznának létre. Nem csak azért, mert már többször csalódtunk Amerikában, hanem főleg azért, mert ez árulás lenne a felkavart Európával szemben, melynek meg lenne a joga arra, hogy végre elérje az előtte nyíló perspektívákat. Montreux-ben, Maurice Allais úr kiszámolta, hogy egy föderalista európai gazdaság háromszorosára emelhetné az életszínvonalat. Mit tettünk azért, hogy ez lehetővé váljon?

³⁴ A dunkerque-i egyezményt Franciaország és Anglia kötötte bilaterális alapon, 1947. március 4-én az európai biztonság „hagyományos módszerekkel” való helyreállítása céljából. Az új elvet, a kollektív biztonság elvét – amerikai sugallatra, a riói paktum mintájára, mely utóbbiakról azonban Henri Brugmans aligha tudhatott – éppen a Bevin-beszéd említi. / a szerk. megjegyzése /

Mit próbáltunk tenni a Marshall-tervvel, a megújulás és a föderalista szervezés eszközével? Mit próbáltunk tenni, hogy kitágítsuk az állami kereteket, amelyek megfullasztanak minket? Íme, az a dolgunk, hogy felébresszük a közvéleményt és sürgessük azokat, akik irányítanak minket, vagy legalábbis igényt formálnak erre.

A föderalista offenzíva tehát egy szektorban sem kerülhető el. És befejezésül két dolgot szeretnék kiemelni:

1., Először is annak a néhány kezdeményezésnek a fontosságát, mint amilyen a BENELUX államok, a francia-olasz vámunió terve, amelynek célja szupranacionális közigazgatás megteremtése az Alpok vízierőművei felett. Ne nézzük le ezeket a részleges megvalósításokat, melyekre már most lehetőség nyílik. Tudjuk azt is, hogy ezek sem jöhetnének létre a közvélemény egyértelmű nyomása, vagy politikai és katonai intézményi garanciák nélkül.

2. Európa tengerentúli politikájáról szólva nyilvánvaló, hogy a vén kontinens nem tudna megenni saját forrásai nélkül. Szüksége van ezekre a fent említett „gyarmatokra”, ugyanúgy, ahogy ezeknek is szükségük van rá. De az kellene, hogy megszűnjenek a buta rivalizálások és viták az európaiak között. Egyik európai ország sem képes jelenleg saját eszközeivel gyarmati politikát folytatni. Mind gazdaságilag, mind a szakképzett munkaerő tekintetében elszegényedve – mit tudunk még kínálni? Nacionalizmusunk ezen a téren nem használ semmit, szétszakít minket, egyiket a másik ellen uszítja, feléleszti a múlt nacionalizmusát és a faji tudatot. Itt és most meghaladva a nemzeti erőfeszítés stádiumát, a nemzetállamot, a tisztán nemzeti felelősséget, rakjuk le az egyrészt az európaiak közötti, másrészt a gyarmatokkal való konkrét együttműködés alapjait. Bár ez utóbbiaknál manapság elindult egy függetlenedési folyamat, ez nem jelenti azt, hogy nem eshetnek egy idegen hatalom büvkörébe, amely sokkal félelmetesebb lehet, mint bármelyik európai nemzet!

Szerettem volna felvázolni a jelenlegi helyzetet. Mindezt azért, hogy levonjuk a következtetést, hogy milyen sok tennivalónk van. Mindenhol tesszük a dolgunkat, ahol csak lehetséges. Mozgalmunk saját propagandája által is, főleg tagszervezetünk kialakításával. Olyan tevékenységekkel, melyek különféle szervezeteinkben bontakoznak ki. Mindenhol, ahol az európaiak közös dolgaikról tárgyalnak – ott, ahol a nemzet élő erői megtalálhatók – befolyásoljuk az erőfeszítéseket és a gondolatokat. Mindenhol háborút folytatunk a demagógia ellen, ami Péguy szerint, „a legkeményebb háború”. Felülemelkedve a kicsinyes vitákon, a partizános fanatizmuson, az illúziókon és a népbolondításon, hitvallásunkkal egyidőben tegyünk le konkrét megoldási javaslatokat.

A világnak szüksége van Európára, ezért meg kell találnia küldetésének értelmét. De csak a megfelelő függetlenségi politika keretei között fogja megtalálni. És az európai függetlenség csak a föderalizmus révén győzhet.

IV. DISKURZUS A FÖDERALIZMUS KÜLÖNBÖZŐ ÚTJAIRÓL

IV. 1. Francesco Flora: Az európai szellem (1946. szeptember 24.)³⁵

The European spirit Flora, Francesco, "Spirito europeo", in: Il nuovo Corriere della Sera. 24.09.1946, n° 117; anno 71, p. 1. Translated by le CVCE.

A Svájc leghíresebb személyiségeit tömörítő bizottság által szervezett, és Európa minden tájáról származó tudósok, filozófusok, politikai gondolkodók részvételével zajló „Genfi nemzetközi találkozók” sikeres motivációt valamint kulturális és valójában politikai ösztönzést jelentenek: Elég csak Winston Churchill új keletű, az Európai Egyesült Államokról szóló beszédére gondolnunk, amely Svájcban hangzott el és ezeknek a vitáknak a hatását tükrözte.³⁶

Azok, akik a Genfi Egyetem előadótermében összegyűltek, Benda-tól Jaspers-ig, Rougemont-tól De Salis-ig, Guéhenno-tól Spender-ig Lucacks és Bernanos-tól a jelenlegi szerzőig, bár különböző kulturális háttérrel rendelkeztek és nem mindenki számára ugyanazt jelentő kifejezésekkel fogalmazták meg, mégis képesek voltak egy átfogó, közös alapot találni az európai szellem meghatározására, sőt olyan messzire mentek, hogy – ámbár nem feledkeztek meg a kulturális tartalomról sem – kifejezetten politikai kifejezésekkel definiálták azt.

A vitülés második napján Benda után én kerültem sorra, hogy beszéljek: az előadásomnak ki kellett fejeznie az európai szellem esszenciájának történelmi szakkifejezéseit (abban az értelemben, mely kultúránkra oly jellemző, ahogy a „történelem” szót Crocetól eredeztetjük): azaz a történelmi szintetizáló folyamatok eredményeit, amikben az elme felvilágosítást találhat a jelen történéseire vonatkozólag.

Az európai szellemet nem lehet merev földrajzi határok közé szorítani vagy ezeréves időszakon belül konkrét dátumokhoz kötni. Az emberi fejlődés egy alapvető pontján, az Európa-eszme, pozitív aspektusaiban, magába foglalta Görögország és Róma civilizációját, mely a kereszténységnek kövezte ki az utat. Tartalmazta azt az orphizmust és a humanizmust, amit a középszerű és önhitt diákok összekevernek az akadémiai pedantéria bizonyos megnyilvánulásaival, míg a gondolkodók az értelem művészetével és az emberi felelősséggel azonosítják őket, az egyetlen erénnyel, amely távolabb vitte az embert a mindig megújító „öserdőtől” és egyre csak előbbre viszi.

Az európai szellemnek nem kell megtagadnia a nem európai motívumokat és hozzájárulásokat sem, melyek egyaránt jellemzőek a mi páratlan emberi civilizációnkra. De kétségtelenül Európa volt az, amely egyetemes korokban megteremtette számunkra az eszmék univerzális kifejezéseit és a művészeteket, mintegy előfeltételként a jövőbeli

³⁵ Az olasz *Il nuovo Corriere della Serra*, tekintettel a Svájcban rendezett számos föderalista kongresszusra, megkísérelte meghatározni az európai szellem fogalmát, felhívva a figyelmet jellemző értékeire.

³⁶ S. W. Churchill Zürichben elhangzott beszéde (1946. szept. 19.) /a szerk. megjegyzése /

cselekvéshez, ami nem más, mint a szabadságért való tevékenykedés. Európa volt az is, azzal a szintézisre való hajlammal, amit a szóbeli és erkölcsi klasszicizmusra vezettem vissza - röviden az elme és a cselekvés klasszicizmusára -, amely kifejezésre jutatta az egyetemes emberiség igazi fogalmát, a föld minden népe számára. Gondoljunk csak a Propaganda-hűségre, vagy világi értelemben a gyarmati szellemre.

Az európai történelemben változó fokai voltak annak az európai eszmének, amelyet én a klasszicizmushoz és a szabadsághoz kötöttem - más szóval, azokhoz az értékekhez, amelyeknek közös eredete az ember. Egy hatalmas ország, mint például Németország, óriási erőfeszítést tett történelme során, hogy tökéletesen elsajátítsa a totális humanizmust, és világméretben terjessze: lelkünk jó néhány rétegét Kant filozófiája, Goethe költészete, Bach zenéje táplálja. Mégis, minden zsenije ellenére, Németország sohasem sajátította el tartósan az olympiai és tragikus harmóniát, azaz a klasszicizmust elméletben és valóságban.

Azzal, hogy ez történt Németországgal – annak az Európának a közepén, amelyben természetszerűleg úgy tűnt, hogy az összetartás és az egység erejeként kell cselekednie – a szétesés szörnyű erejévé vált, amely a harcos nép embertelen és dekadens, rasszista mítoszával, végül nem csak saját maga, hanem Európa öngyilkosságára is törekedett. Ennek ellenére hatalmas európai érték van a találékony és szorgalmas német népben, egy Goethe-i érték, melyet Németországnak újra magáévá kell tennie, annak érdekében, hogy egyenlő lehetőségek között munkálkodjon a közös civilizációért. Végül is a Goethe-i Németország, a jövő demokratikus Németországa nélkül Európa elképzelhetetlen.

Oroszország mostanában izmait próbálgatja és megbabonázza vele a világot - az oroszokat, ahogy Dosztojevszkij mondta, nem értették, és nem érthetik meg Európában, az orosz és európai karakterek egészen különböző természetének tulajdonítva az értetlenséget. Oroszország is kiemelkedett a prehisztorikus korból, mikor kapcsolatba került a bizánci görögséggel és aztán fokozatosan magáévá tette a kereszténységet, ahogy az az olvasás és az írás művészete által, a valláson és szent szövegein keresztül megjelent. Nem túl rég óta, az orosz szellem mind szorosabb kapcsolatokat kovácsolt az európai civilizációval, míg az elbeszélő regény valamint a nagyszerű orosz zene felváltva befolyásolta Európát. És amikor a kommunizmus elérte Oroszországot az öreg Európából, Oroszország olyan kísérlet formájában vette át, mely immár teljesen a sajátja lett, teljes egészében eredeti. Mindezt egy olyan társadalom tette, amelynek nem volt tapasztalata az előző század Európában és az európai gyarmatokon zajló felfordulásaiban, vagy nem vett részt az európai gazdasági, politikai vagy filozófiai körforgásában. De Oroszország is elkerülhetlenül rá lesz kényszerítve, hogy mélyrehatóbban foglalkozzon európai múltjával, mint jövőbeni cselekvéseinek leglényegesebb hatóerejével.

Ami Amerikát illeti, melynek ipari is gépesített civilizációját egyébként Európa gyermekei hozták létre (és a keresztény hit tartja életben, amely, a kegyetlen európai vallási háborúkat követően, mire elérte az amerikaiakat már lecsendesült), a földrajz akár egy másik kontinensre is helyezhetné, de a történelem olyan igényeket támaszt számára, hogy a világban európaiként kell azonosítsa önmagát. Amerika, mélyebben

belegondolva, képtelen visszatérni prekolumbián múltjához, de figyelemmel kell lennie Európa történelmére.

Ha az európai eszme az a humanisztikus szintézis, aminek neveztem – mely erősíti és terjeszti a szabadságot szerte a világban, azért, hogy minden egyes egyén ne csak saját gondolataiért és tetteiért tartozzon felelősséggel, hanem az egyetemes dolgokért is, amelyek alól nem vonhatja ki magát nyilvánvaló, hogy gyakorlatban és elméletben is magában Európán belül született meg az európai eszme antitézise, akárhányszor – kérdéseket feltéve a civil társadalmat irányító alapelvekre vonatkozóan, amit meg is kell tennünk – túl messzire megyünk, és megkérdőjelezzük az emberi elmét és lelkiismeretet, amelyek magukban a kételkedés és érdeklődés forrásai. Gondolati és erkölcsi szinten, az európai eszmének, mint a klasszicizmus egy nagyszerű mintájának és formájának, a cselekvésben és a gondolkodásban kell helyreállítania a pozitív értékeket, szembeállítva azokkal a negatív értékekkel, amelyek a korabeli társadalmat romlásba taszították és közreműködtek a háború kitörésében.

Valamikor feltűnt, hogy az ésszerűtlenség, a szükség lelepleződése miatt, átvette az ésszerűség helyét: Így a tudatos elme által leleplezett az öntudatlanság lépett helyébe a tudatosságnak, az alvás az éberségnek. Továbbá az önkényes szándék lépett az akarat, az ösztönnek alárendelődés az erkölcsi felelősség, a háború kegyetlensége a keresztényi könyörületesség, a szex és az érzéseknek való fatalista hódolás a szabadság, a gondolkodás nélküli cselekvés az átgondolt cselekvés, az örültség az egyszerű bölcsesség, az anarchia pedig a rend helyébe. Inkább a kultúra, mint a politika süllyesztette az embert erre a szintre, és ez a kultúra felelőssége. Most meg kell próbálnunk újra felfedezni az európai eszme vitális és pozitív jellemzőit; a negatív jellemzőket csak azért, hogy gondoskodjunk az ellentét ösztönző hatásáról.

Egy európai föderáció, a vén Európa népeinek föderációja, inkább a politika terén tűnik szükségesnek. Ámbár különösen bonyolult azt megvalósítani, hogy máttól kezdve a világot egy hiteles univerzális mércével mérjük. A feladat nem egy új politikai tömb felállítása, hogy szembeállítsuk a már létezőkkel és így hozzunk létre, fájdalom, az elkövetkezendő háborúk feltételeit, hanem, hogy a népek társadalmába Európát úgy integráljuk, mint egy történelmi provinciát.

Nem tudnék az európai eszmének ennél tisztább küldetést elképzelni. De egy olyan világban – melynek lakói, felfedezve a maghasadást, úgy tűnik nem félnek a kozmikus öngyilkosságtól, amely szerencsére lehetetlen – a szkeptikusok megpróbálják nekünk elmagyarázni, hogy vállalkozásunk már kezdettől fogva halálraítélt. Mondjuk inkább azt, hogy még azelőtt fog sikerrel járni, mielőtt elkezdődik: egy valóságos tevékenység sohasem eredménytelen, még ha teljesen hamvába holtnak tűnik is. Senki sem szökhet meg saját kötelessége és saját felelőssége elől.

IV. 2. A Fédération interjúja Emery Reves-el a nemzetközi föderalizmusról (1947. április)

Mr Emery Reves on international federalism - "M. Emery Reves, sur le fédéralisme international", dans Fédération. Avril 1947., n° 27, p. 2. Translated by le CVCE.

(...) Egy este nemrégiben, lehetőségünk nyílt egy hosszú interjúra a föderális világkormányért amerikai mozgalom elsőszámú emberével. Gratuláltunk Emery Reevesnek³⁷ sikeréhez. Mr. Reeves, aki tökéletesen beszél franciául, így válaszolt:

- Nehézkesen kezdtünk, de aztán a siker hirtelen jött, és még én is meglepődtem a nagyságán. Most a kampány széles körben terjed és csak kis ellenállással került szembe. Számos államban mélyreható közvélemény-kutatásokat folytattunk le, és úgy találtuk, hogy öt emberből négy egyetért az érvelésünkkel.

Mr. Reeves nagyon lelkesen így folytatta:

- A nagy kérdés az, hogy az emberek beleegyeznek-e abba, hogy országuk szuverenitásának egy részéről lemondjanak minden olyan területen, ahol ez szükséges, különösképpen a biztonság kérdésében. Ez azért kérdés, mert az Egyesült Államok nem volt képes ezt megvalósítani, úgyhogy nagyon kételkedem eredményességében.

-De mit gondolnak az oroszok az ön világkormány elképzeléséről?

-Mr. Vishinsky, egyik igen ismert kijelentésében azt állította, úgy gondolja, hogy a tartós és rugalmas békéhez nélkülözhetetlen némi nemzeti hatalom átruházása egy nemzetek feletti hatóságra. A fontos cél az, hogy egy világkormány érdekében a nyugati országokban hangsúlyozni kell a tényt, hogy minden államnak részt kell vennie benne és nem csak néhány nemzetnek, kihagyva másokat. Mondhatom azt, ismerve elkötelezettségét az Európa eszme iránt, hogy attól félek, hogy az Öreg Kontinens lelkesedése az Egyesült Államok irányában sértheti a Szovjetuniót?

És Mr. Reeves visszakanyarodott fő mondanivalójához:

Az általános meggyőződés, amit minden országban és minden szinten próbálók támogatni, az a béke. Németek és franciák a Rajna mindkét oldalán gyűlölik egymást és harcolnak. Nem tudom, hogy a svájciak különböző nyelvi háttérrel mennyire szeretik egymást, de ők nem harcolnak. Nem gondolom, hogy Svájcban a különböző nyelvi háttérű egységek annyira vonzódnának egymás iránt, de nincs közöttük küzdelem. Intézményeket kell létrehozunk, hogy harc nélkül tegyük lehetővé ellentéteik rendezését azoknak az embereknek, akiknek nem egyezik meg a véleménye.

Mr. Reeves összefoglalta mondanivalóját:

- Amerikában mostanság alakul a föderalisták versenytárs nélküli gyülekezete. Tisztában vagyok vele, hogy Franciaországban komoly kampányt folytatnak az egység megvalósításáért. Bármi is a különbség az egyes csoportok között, rendkívül fontos, hogy szorosan együttműködve irányítsák tevékenységüket, annak érdekében, hogy hatékonyabban terjeszthessék ki befolyásukat.

Egy újabb háború a civilizáció végéhez vezetne. Életbevágóan fontos, hogy sikerrel járjunk. (A.V.)

³⁷ Amerikában élő brit író, *A béke anatómiája* című könyv szerzője.

IV. 3. Carlo Sforza olasz külügyminiszter előadása az Università per stranieri-n (1948. július 18.)

Inaugural lecture delivered at the Università per stranieri (Università for Foreigners) in Perugia on 18. July 1948.

(...) Azoknak, akik kételkednek abban, vajon a szervezett Európa jövője-e a fő probléma előttünk, fel szeretnék kínálni – olyan időben, amikor Amerika oly közel került hozzánk, egyre jobban felkeltvén hálánkat és érdeklődésünket – amint mondtam, fel szeretnék ajánlani egy alapvetően amerikai bizonyítékot. Senki sem tagadhatja hogy az amerikaiak tipikus amerikaiak: habár angolul beszélnek, eléggé eltérnek a britektől; és ma már létezik egy amerikai nemzetiség, amely ugyanannyira azonosítható, mint az olasz vagy francia. De hagy idézzem fel azokat a kommentárokat, melyeket a 18. század közepén, pontosabban az amerikai függetlenség előestjén vettett papírra az amerikai események egyik megfigyelője, Josiah Tucker. Tucker szerint az amerikaiak kölcsönös ellenszenvé és ellentétes érdekeik, kormányzati rendszerük különbségei, magatartásuk és szokásaik kapcsolataik valamint közös érdekeik hiányát bizonyítja. És levonta a tanulságot, hogy az amerikaiak soha sem tudnának egy szorosan összefüggő nemzetet alkotni, bármilyen formát is öltson a kormányuk.

Kevesebb, mint egy évszázadon belül ez a jóslat tévesnek bizonyult. Az amerikaiak ma a világ legkarakterisztikusabban egyesült népeinek egyikét képezik. Valójában, ki tudja, lehet hogy egyben túl uniformizáltak is. Ami biztos, hogy köztük élve lehetetlen elképzelni azt, hogy nyolcvan évvel ezelőtt egy véres, észak és dél közötti polgárháborúban tépték egymást darabokra.

Lehet, hogy egy új és szorosan összetartozó nemzetiség hirtelen felbukkanása az észak-amerikai kontinensen szerepet játszott Európa újjászületésének felgyorsításában. Az a néhány európai, aki gőzhajón átkelt az Atlanti Óceánon, New Yorkból visszatérve Európába inkább érezte magát idegennek, ha Londonban szállt partra, mintha ezt Nápoly, Bréma vagy Cherbourg helyett Antwerpenben vagy Genovában tette volna. De ma már nem így áll a dolog, és még olyanok is, mint jómagam, akik kényelmesen érezték magukat Amerika barátságos és nyílt légkörében, belső örömet éreznek, mihelyt Európába érkeznek, függetlenül attól vajon Britanniában, Hollandiában vagy a Földközi-tenger térségében szállnak partra. Levetvén európai jellegét, Amerika mindinkább közös otthonná teszi mindannyiunk számára az öreg kontinentst. Ázsia országai hasonló dolgot tettek nemzeti újjászületésükkel. Amíg Ázsia aludt, Amerika pedig még alig volt benépesítve, Európa egyedül érezte magát és megengedhette magának a felosztottság üres luxusát.

De ez többé már nem igaz. És mivel – egy régi olasz szállóige szavai ellenére – minden igazságot ki kell mondani, azt is tudni kell miért romlott le annyira a franciák, britek, olaszok és a hollandok megítélése Ázsiában és Afrikában. Éppen csak egy oka van: az 1914-1918-as valamint az 1939-1944 közötti két világháború. 1914 előtt a kolonialisták körében még a nacionalizmus legmélyebb hívei is Európa-pártiak lettek, szinte saját undoruk ellenére. A saját kárukon tanulták meg ugyanis, hogy mi az ára annak, ha az európai törekvéseket Afrikában egymás ellen játsszák ki. Az európaiak

legalább egy dologban egyet tudtak érteni: szervezetségük és fegyvereik fölénye által uralkodni a két szomszédos kontinens felett. 1914-ben kezdett tekintélyük hanyatlani. A két oldal által a konfliktusról festett nagyívű kép ellenére, Ázsiában és Afrikában mindez nem jelentett mást, mint egy aljas és értelmetlen polgárháborút. És amikor egyszer vége lett a háborúnak és a fehérek egy része visszatért gyarmati birtokára, az őslakók nem tudták elrejtani undorukat közömbös arckifejezésükkel, hogy az arab nyelven *“Ruminak”* nevezett fehér emberek, az európaiak, akiktől annyira félték, és akiket annyira csodáltak, ugyanolyan szegény ördögök, mint ők, vagy meglehetősen rosszabbak is.

Habár ezekből és hasonló okokból el kell mondanunk, hogy valójában nem kedvtelésből szeretnék európai egységet létrehozni, mégis be kell biztosítani saját érdekeinket.

Habár elődeink nem használták az Európa szót, az létezett, és tisztán érzékelhető volt, csak kereszténységnek nevezték. Európai szempontból a germán világ egyik legsúlyosabb hibája, hogy a reformáció okozta szakadás eredményeként megfosztotta ezt a nemes szót erejétől és életétől. A felvilágosodás idején a szó felújult és tovább fejlődött, a korabeli világban pedig Európa fogalma csupán kulturális motívum.

Ahogy a mi Mazzinink mondta: *„Szeretem a hazám, mert minden vidékét szeretem,”* Az európai eszme megerősödött a Napoléon-féle európai kísérlet militarista elemeinek, valamint a Metternich és a Szent Szövetség tevékenysége átítatott tekintélyelvűbb Európa rendőri elemeinek felszámolásával.

Mert ha a Szent Szövetség békét és nyugalmat adott Európának, és meglehetősen prosperitást is, nem adott számára szabadságot, hogy lélegezzen. Európa népét boldog nyugalommal látta el, ami megszüntetett minden álmot, beleértve hazaszeretet és még az igazán mély vallásos érzület álmát is. Minden rendőrkapitányságon az abszolút szabály a *„Nihil de principe, parum de deo”* (Az uralkodókból semmit, istenből keveset) volt. Ez időben egy aggódó orosz arisztokrata írta a gazdag császári Bécsből, mely tíz alávetett nemzeten élösködve élt: *„Que voulez-vous, ce sont des gens qui ont la betise d'être heureux.”* („Mit akar, hiszen ezek az emberek eléggé esztelenek ahhoz, hogy boldogok legyenek.“).

Elődeink, türelmetlenül várva, hogy megszabaduljanak a külföldi és nemzeti zsarnokok okozta elnyomó légkörtől – 1821, 1831, 1848 és 1859-60 kapcsán - a nemzetiség alapelveiben találtak értékes forrást. Ráadásul ez játszódott majdnem mindenhol: például a lengyelek nemes, de hiábavaló felkeléseiben. Ugyanez történik majd később a balkáni népeknél is, amikor azért kezdtek el harcolni, hogy végre saját hazájukban ők lehessenek az urak.

Ez volt a pozitív oldal, de negatív oldal is megjelent. Még mindig küzdünk az ellen a két hiányosság ellen, amit a 19. század nem tudott megoldani, mindamellett, hogy ebben rejlett legnagyobb eredménye is. Ez azoknak a küldetésnek, akik együtt szeretnék dolgozni a jövő alakításáért, hogy e két hiányosságot orvosoljuk, amilyen gyorsan csak lehet.

Az első hiányosság az volt, hogy a szabadságra, mint a legvégső ideálra tekintettek és az emberi fejlődés alapvető garanciáját látva benne. De az iparosodó világ gazdasági fejlődésével szemben, egy merev gazdasági liberalizmust alakult ki. Nemrégiben ezt

egyhangúlag elvetették, legalábbis szavakban. Aligha szükséges e 19. századi hiányosság veszélyeit most itt tárgyalni.

A második hiányosság, amelyet sajnos senki sem kész elutasítani, ha már tettekkel nem is, de még szavakban sem, a nemzetállamok túlzott szabadsága, amelynek gyanús és abszolút szuverenitása a modern háborúk egyetlen oka.

Természetesen, ha van valami, amire mi olaszok büszkék lehetünk (és szomorú hogy a tankönyvek igen kevés ilyet tartalmaznak) akkor ez a következő: csak Olaszországban létezett a Risogimento, amely egy időben volt nemzeti és egyetemes. Mi vagyunk az egyetlen nép Európában, akik a híres szlogenben „*Ripassin l'Alpe e tornerem fratelli*“ (*Menjenek vissza az Alpokon túlra, és újra testvérek leszünk*) az osztrákok elleni goitói csatában, valamint ellenállva a franciáknak a római Porta San Pancrazional, megerősítették, hogy fel vagyunk készülve testvérként szeretni a megszállóinkat is – feltéve, ha újra elmennek.

Sajnálatos módon, nemcsak, hogy erre nem került sor mindenhol, de még az olaszoknál sem volt mindig igaz. A tiszta eszme – nemzet, szabad nemzet – fokozatosan pusztító agyrémmé alakult. Maga a szó – nacionalizmus – Franciaországban keletkezett 1900 körül, és hamarosan a legesztelenebb rasszizmusokkal, antiszemitizmussal, az ostobák szocializmusával azonosították. A megpróbáltatás súlyosan nehezedett a világra, először Olaszországban majd Németországban, és előidézte azt, amit a gyűlölet mindig létrehoz: háborúkat, pusztítást, teljes generációk romlását és azt a fajta káros békét, mely elégtelen, szűkmarkú és csupán új konfliktusok magvait viselő bizonytalan fegyverszünet.

Csak akkor van igazi béke, amikor szerzői olyan világot rendeznek be, ami felé egyébként haladnak. Ily módon, 1815-ben, Talleyrand egyszerűen nyerte meg a békét a legyőzött és megszállott Franciaország számára, mert a legitimitás alapelveinek védelmezőjeként lépett fel, mely jóban vagy rosszban – és az európai béke szempontjából inkább jóban, mint rosszban – több mint fél évszázadon át uralkodott Európában.

A demokratikus Olaszország ma már nincs megszállva és bizonyos értelemben soha sem volt legyőzve. Hosszú távon Olaszország jobb helyzetben lehetne, mint Talleyrand Franciaországa, ha mindig s mindenhol képes lenne azt hirdetni, hogy jövője szorosan kapcsolódik Európa uniójához, és ha mindig és mindenhol deklarálná, hogy az olaszok szuverenitásuk bármilyen korlátozására fel vannak készülve, csupán egy feltételük van: hogy a többiek is ugyanezt tegyék.

Persze nekünk alapjaiban olaszoknak kell megmaradnunk. Európa előkelősége és erkölcsi jóléte érdekében folytatni kell a komoly és józan nemzeti hazaszeretet virágoztatását. Egy szabványosított Európa egyhangú és középszerű lenne, ha többé nem tudná megkülönböztetni Dante Olaszországát Racine és Molière Franciaországától, vagy Shakespeare Angliáját Cervantes Spanyolországától és így tovább. De még ma is – a gyanúk és korlátok ellenére – egyre nehezebb az európaiak számára magukról kizárólag olaszként vagy franciaként, britként, lengyelként vagy osztrákként gondolkodni.

Azon egyszerű okból, hogy mi olaszok tudtában vagyunk saját vitalitásunknak, tudjuk, hogy előnyünkre válik egy olyan világ, amiben a béke szabad és biztonságos, és

minden alkalmat megragadva ki kell jelentenünk, és hirdetniünk kell, hogy készen állunk a nemzeti szuverenitásunk korlátozására, és csupán egy feltételünk van: a már említett feltétel, hogy a többi ország is ugyanazt tegye, mint mi.

A Nemzetek Szövetsége, amit az olaszok oly nagy reményekkel fogadtak 1919-ben, kudarcba fulladt, mert olyan szuverén államok föderációja volt, amelyben a gyakorlatban minden állam szabadon háborút hirdethetett.

Svájc ma a józan ítélőképesség és a polgári méltóság oázisának tekinthető Európában. De ne higgyék, hogy mindig az volt. A kantonok gyűlöltek és harcoltak egymás ellen, ahogyan *guelf* Firenze és *ghibelin* Piza is. A kantonok közt akkor jött létre a békét, amikor eldöntötték, hogy a katonaságot egy önálló szuverén hatóságra bízzák Bernben, ámbr a kantonok összes többi szuverén szabadsága sértetlen maradt. És a mai napig – kivéve a fegyveres erőt és a vámokat – mindegyik igazi és önálló szuverén állam.

Még a 16. és 17. században is, az európai szuverén monarchiák az anarchia forrását képezték a Szent Római Birodalommal szemben, mely – legalábbis elméletben – megtestesítette az európai egységet. De mi haszna ezen államok abszolút szuverenitásának vagy az értelmetlen „kínai nagyfalaknak” – akár katonai vagy vámügyi célokot szolgálnak – melyekkel az országok körülveszik magukat, mai világunkban, ahol a repülők, tengeralattjárók, bombák, és rakéták nem ismernek határokat és távolságokat? Nevetséges lenne, ha nem lenne valami sötétebb dolog mögötte: azok, akik ragaszkodnak az ilyen káros anakronizmusokhoz, hazaszeretetük bizonyítékaként esztelen klisékkel akarják bevonni az embereket. És mégis nemrégiben, az olyan bűvös szavakkal, mint a *Lebensraum*, kiválasztott emberek, egy haldokló birodalom leszármazottjai vagy hasonlók, bizonyos mértékig sikerrel is jártak.

Csak a legnaivabbak hitték el, – és sajnálatosan Olaszországban is voltak naiv emberek – hogy a közelmúlt háborúi, különösen az 1939/40-ben kezdődött háború, gazdasági okok miatt következett be. Nem, ha jobban tetszik, ezek szekta-, vallás- vagy még inkább presztízsháborúk voltak. Most már nyilvánvaló számunkra, hogy ez a beteges örökség újra megjelenhet. Jómagam is elborzadtam, felismervén e tüneteket, a Marsall Terv alkalmazásáról szóló vitákban, Olaszországban és Európa többi részében. Bizonyos emberek, akik valójában jóhiszeműen beszéltek, amellet érveltek, hogy a fekete az fehér, és a fehér az fekete, csupán mert azt hitték, hogy ezzel kétes vallásuk ügyét szolgálják, amelyik jóllehet materialista, mégis vallásnak tekinthető. Ez lehet a francia-olasz vámegegyesítés elleni támadások hátterében is, amit 1945-ben magam javasoltam, és amit a francia kormány is hozzánk hasonló jóindulattal, mindkét ország gazdasági fejlődése érdekében vizsgált és tanulmányozott, valamint azért, mert mi is elsők akarunk lenni Európa számára, az unió megvalósítható példáját bemutatók között.

Olaszországnak *a priori* kell fellépnie az elutasítások ellen, bárhonnan is eredjenek azok. Meg kell értenünk, hogy egy harmadik világháború megelőzésének, valamint az egyetlen, hosszútávon is számító dolognak, az elképzelések elsőbbsége biztosításának egyetlen módja, hogy egy mindenki számára nyitott Európai egyesülés előfutáiraivá váljunk. Európának eléggé bőkezűnek és tisztán látónak kell lennie ahhoz, hogy meggyőzze az összes öt alkotó kis államot – még Németország és Franciaország is kicsinek számít a mai modern technológia tekintetében – ismétlem, az összes kis európai

államot, hogy mondjanak le szuverenitásuk egy részéről. Százötven évvel ezelőtt az új észak amerikai államok is feladták szuverenitásuk egy részét és két generációval később – amint mondtam – a svájci kantonok is. Nélküle az Egyesült Európai Államokra, valamint parlamentek közötti konferenciákra való felhívások csupán jámbor remények lennének. Nekünk európaiaknak, és különösen olaszoknak el kell hagynunk, és méghozzá hamarosan, a szuverén nemzetállam szakaszát, először gondolkodás-módunkban majd a valóságban is, vagy különben egy harmadik háború szörnyűségei közt vészünk el.

Pontosan, ahogyan elődeink ellenálltak a korzikai kalandor oktalanságából eredő európai egyesítésének, ahogyan édesapáink és kétségtelenül jómagunk is ellenálltunk egy olyan Európa mítoszoknak melyet II. Vilmos császár díszlépésben masírozó generálisai és szofistái eszeltek ki. Ugyanígy most is elszántak vagyunk arra, hogy ellenálljunk egyes országok diktatúrájának. De nem elég ellenállni; teremtenünk kell. És az egyetlen számunkra rendelkezésre álló megvalósítható megoldás a föderatív modell. Megörvendeztetni olasz szívünket a tény, hogy ezt a modellt évekkel ezelőtt úttörő testvéreink elméje dolgozta ki, Ventotene szigeten töltött magányos rabságuk alatt.³⁸ Ezen úttörők nevei közül az egyik szent, és úgy kell beszélünk róla, mint az óidők mártírjairól, mert életét adta hitéért: Eugenio Colomi, akit a náciak öltek meg Rómában, 1944-ben.

Ebben a hallban, e közönség előtt aligha van szükség válaszolni a következő tudatlan ellenvetésre: „de mindig is volt háború...“. Annyi minden volt... emberáldozat, rabszolgaság, de mind eltűntek. Saját rövid életünk ideje alatt is létező dolgok tűntek el. Amikor elmesélem gyerekeimnek, hogy egyszer párbajt vívtam, ámulattal néznek rám, mintha páncéltözetben és sisakban állnék előttük.

Nem szűntek-e meg a várak, valamint a városok között vívott háborúk? A háborút, legalábbis mint jogszokást, meg lehet szüntetni, erre már most lehetőségünk van. De akarnunk kell, és csak úgy akarhatjuk, ha szövetségi Európát teremtve pozitív hozzáállást tanúsítunk.

Ma majdnem minden európai fővárost szövetségi társaságok árasztanak el, melyek annyira különböznek egymástól, mint egyik protestáns felekezetet a másiktól. Mind hűségesen követi ugyanazt az ideált. Múlt ősszel Londonban jártam hogy beszélhessek Ernest Bevinnel³⁹ – és eközben boldogan oldottunk meg néhány angol-olasz vitát. Churchill újra látni akart és – igen bensőséges beszélgetések során – együttműködésemet kérte az Európai unió céljából szervezett hágai konferencia⁴⁰ sikere érdekében. Nem tudom mennyi hasznát tudták venni, de szívből jövő támogatásomat ígértem és csak egy feltételt szabtam: hogy minden unionista és föderalista csoportot hívjanak meg – és ő ebbe beleegyezett.

³⁸ A második világháború alatt e szigeten dolgozták ki főleg Altiero Spinelli vezetésével a Ventotenei Nyilatkozatot, mely egy föderális Európa megteremtésére hívott fel. /a szerk. megjegyzése /

³⁹ 1948. január 22-én Ernest Bevin beszéde az alsóházban gyakorlatilag a brüsszeli szerződés javaslatát (kollektív védelmi szövetség Európában) tartalmazta. /a szerk. megjegyzése /

⁴⁰ 1948. május 7-10. Erről bővebben ld. a kötet bevezető tanulmányát. /a szerk. megjegyzése /

Minden föderációt kezdeményező tervről, ajánlatról és megegyezésről ugyanaz állapítható meg. Csak akkor lesznek értékesek, ha azt tudjuk mondani, hogy „*inveni portum*“ („*révbe értem*“). És kihangsúlyozom, itt csupán egyes szám első személyben fejezem ki a véleményem, tehát megkockáztatom, hogy nincs szükség túlzottan részletes tervekre. Ha a végső szövegezés túl precíz, az majdnem mindig károsan befolyásolja a kreatív ötletek kicsírázását. A történelem olyan, mint egy folyó, mely utat vág magának a síkságokon keresztül. Hogy végül áttör, az biztos, de nem tudjuk melyik irányban. És ez az oka annak, hogy Aristide Briand „*Európai Egyesült Államokról*” szóló terve – mely céljaiban igen hasonlónak tűnt elképzeléseinkhez – siralmasan megbukott Genf folyosóin. Kudarcba fulladt, mert túl részletes és precíz volt – precíz, mint egy postai bélyegző. A történelemnek és a jövőnek nagyobb szabadságot kell nyújtani.

Vannak idők, amikor egy széleskörű mozgalom, mint a kereszties hadjáratok voltak, futótűzként tud terjedni. Ilyen pillanatok bizonyára voltak a francia forradalomban is. További példa az amerikai rabszolgaellenes mozgalom: öt év alatt végrehajtotta azt, amit tíz évszázad igyekezete és siránkozása nem tudott elérni. De világos, hogy nem várhatunk csodákat a mai kiéhezett és félénk Európától. Egy új, Briand mintájú terv ma elképzelhetetlen, akkor is, ha rugalmasabb volna.

Tehát bátorítanunk kell a részleges uniókat, melyek más jószándékú országok felé is nyitottak és nem erőszakkal, hanem sikeres példájukkal ragadnak magukkal és hagynak nyomot. Erre gondoltam – még ha magamnak is alig mertem bevallani – amikor 1948 júliusában a Tizenhat Hatalom párizsi konferenciáján a Franciaország és Olaszország közötti vámügyi egyezséget kezdeményeztem. Az elképzelés halad előre és meggyőződésem, hogy többé már nem is lehet megállítani, hiszen annyira hasznos lesz Franciaország, Olaszország valamint egész Európa számára.

És reméljük, hogy az öt európai erő – Egyesült Királyság, Franciaország, Belgium, Hollandia és Luxemburg – közötti brüsszeli szerződés jövője teljesen más jellegű és sokkal sikeresebb lesz, mint amilyen politikai és katonai intézménynek tekinthető ma. A mai világban, a nagyhatalmak közötti konfliktusok lehetőségének árnyékában, a diplomáciai egyezmények nem bizonyulnak sokkal értékesebbnek, mint a napóleoni időszakban meghozott, eltörölt, elfelejtett és megszegett szerződések. Ha – mint azt reméljük – egy stabil és befolyásos európai entitás jön majd várhatólag létre, akkor a brüsszeli egyezménynek is sokkal átfogóbb elvárásoknak kell megfelelnie, mint eddig.

Ezek az elvárások pedig egy, és csakis egy formát öltenek – mely nyilvánvaló az általam önöknek eddig elmondottakból: kell lennie egy föderális kapocsnak, annak minden gazdasági és erkölcsi következményével együtt.

Természetesen, még ha tisztán ugyanaz a katonai szövetség marad is, mint ami jelenleg, még az is lehet, hogy a többi európai ország is csatlakozni akar a Brüsszelben nemrég létrehozott Nyugat-európai Unióhoz. Szövetségre lévén szükségük, természetesen olyan nyugati országokkal való társulásról fognak gondolkodni, amelyekkel számos régóta fennálló és szoros kapcsolat szellemileg és történelmileg is összeköti őket. De ebben az esetben, még ha növekszik is, a Nyugat-európai Unió nem maradhat állandó kohéziós erő. Legjobb esetben is megfelelő biztosítékként működő

ideiglenes megoldás lesz. De a feszültség első – kívánatos, és nem lehetetlen – enyhülésének jelére, valószínűleg élettelen okmány marad.

Ha fel akarjuk mérni az európai államok katonai szövetségének tényleges értékét, még akkor is, ha ehhez hozzájön az amerikai garancia, akkor is azt ajánlanám, hogy ezt egy olyan nép érzéseinek és érdekeinek a figyelembe vételével tegyük, mely gyorsabban – mint azt Frankfurtban és Berlinben hiszik – válik Európa és a világ számára sokkal bonyolultabb problémává, mint a szovjetkérdés: a német népre utalok itt.

Ha egy nyugati katonai szövetség valóban erőssé válna, az meglehet, vonzaná a németeket. De valójában Németországot legmegbízhatatlanabb – részben katonai, részben romantikus – ösztönei vonzanák a szövetséghez. A németek, Európa új zsoldosai, lehet titokban a német nemzet győzelmének lehetőségét készítik elő azzal, hogy a legjobb időben adják bérbe katonai képességüket az új szövetségnek. Lehet, hogy készek lennének elhagyni a szövetséget vonzóbb lehetőségekért, mint ahogy a lipcei csatában történt, és ahogy azt szerencsére a második világháború utolsó szakaszában egy s más harcok tették (már ha alkalmuk nyílt rá).

Nem célom egyébként a háborús idők ostoba németellenes propagandájának újjáélesztése, de emlékeztetni akarom magunkat, be kell ismernünk, a németek kevésbé jól tanulták meg az önirányítást, mint más népek. Ez nem éppen azért van, mert természetükből adódóan *Bedientenseele*-vel (alázatos szellemmel) rendelkeznek, mint ahogy azt August Bebel hitte, hanem mert a XVI. században Luther, a látszat ellenére, leállította fejlődésüket azzal, hogy világi uraikként a birodalom különböző szuverén uralkodóit kínálta nekik.

Az európai probléma megoldásának egyik előfeltétele a németek demokratikus talpraállása. Ezt a háború után erre nevetséges módon tettek kísérletet idegen oktatóterápiák kivetésével. Legfőbb feladatunk a németeket Európával kibékíteni. De hogyan? Ennek egyetlen módja, ha felajánljuk a németeknek azt a lehetőséget, hogy a nagy nyugat-európai politikai és gazdasági föderáció asztalánál egyenlők között egyenlőként és szabad emberek között szabad emberként foglalhassák el helyüket. Így és csakis így lehet a náciizmust gerjesztő ősi maradványoktól és megannyi pogány germán lélekben rejlő gennytől megszabadulni. Ezen a napon, és csakis ezen a napon kaphat újult erőre Goethe Németországa.

Ha nem a főúton haladunk, akkor egy elméleti Szovjet fenyegetés elkerülése miatt azt kockáztatjuk, hogy saját kezűleg hozunk újra létre egy inherens és zártabb német veszélyt.

Közben, mi olaszok a németektől eltérően, ösztönösen tudjuk, hogy a történelem és a természet nyugati néppé tett bennünket és – habár igen aktívan fáradozunk azon, hogy a legproduktívabb gazdasági egyezményeket kössük meg Kelet-Európa népeivel és a Balkánnal – legrégebbi örökségünk a Nyugat öröksége.

(...) Lehetséges, hogy az olasz érdekek kevésbé fontosak Európa számára, mint az általam imént említett német érdekek. Lehet, hogy így tűnik, de alapjában véve nem biztos, hogy így van. Négy évszázaddal azután, hogy Columbus véletlenül a második helyre minősítette vissza, a Mediterrán térség újra nemzetközi központtá kezd válni. Európa és a világ számára igen fontos, hogy Olaszország az összes eddigi talentumához

képes legyen arra a tehetségre is szert tenni, amely biztosítja, hogy többé ne egy problémás, dühös nemzet legyen, hanem higgadtta és magabiztossá váljon. Még azoknak is meg kellene ezt érteni, akik nem becsülik nagyra Olaszországot, hogy hosszútávon ez lenne a számukra is kedvező megoldás.

De létezik egy olyan kiemelkedő szempont, mely közvetlen érint minden népet Európában. Mégpedig az, hogy csak egy föderatív társadalom lesz képes megszabadulni az öreg kontinens értelmetlen vámakadályaitól, amelyek csak arra jók, hogy alacsonyban tartsák népeink életszínvonalát. Képzelt előnyeikkel csak arra szolgálnak, hogy az emberek gyűlöljék, vagy legalábbis irigyeljék egymást, amit azelőtt, a középkori keresztény időkben soha nem tettek volna. Ha manapság az európai emberek türelmesen tolerálják az életüket megkeserítő, értelmetlen vámvizsgálatot, útlevél- és vízumkötelességeket, az csupán azért van, mert csupán az történik, ami egyszer már a rabszolgák gyerekeivel is megesett, hogy elkerülhetetlennek kezdték tekinteni ezeket a dolgokat. Egy napon az európaiaknak meglesz ugyanaz a teljes szabadsága, amely az Amerikai Unió negyvennyolc állama között létezik, és az emberek hamarosan látni fogják, hogy a rendőrállam közigazdászai és támogatói éveken át megtévesztették őket, azt mondván nekik, hogy az őket elnyomó kötelességek geopolitikai szükségszerűségek voltak, melyeket a *Lebensraum* biztosítása érdekében hoztak létre, amit valójában soha nem lehet megvalósítani..

Egy föderális unió nem képes együtt létezni az egyeduralom mítoszával. Emlékeznünk arra, hogy ezek miatt a mítoszok miatt kezdett Olaszország jó néhány iparága irreális mértéket öltetni és ezek az okai Olaszország fájdalmas és egyben csüggesztő krónikus szegénységének, mindez máig elég okot jelent arra, hogy már tisztán gazdasági szempontból is föderális uniót akarjunk.

Végül ott vannak azok, akik azt suttoják, hogy az európai szövetséget az Egyesült Államok akadályozná meg, a versenytárstól való félelemből. Micsoda tévedés, és véleményem szerint, micsoda öntelt ábránd! Az Egyesült Államok örömmel venné, ha nem kellene többé egy európai háború miatt aggódnia. Minden amerikai büszkén állítaná, hogy bár civilizációjukat az öreg kontinensnek köszönhetik, visszafizették adósságukat azzal, hogy elődeik közös szülőhazájának ajándékozták az észak-amerikai kontinens példáját és tanulságait, amely százötven évvel ezelőtt még tizenhárom független államokra hasadt, de amint az amerikai államok föderációt alkottak, a világ legerősebb hatalmává váltak.

Oroszország is egy békésen föderalizálódó és egyesült Európát szeretne látni, még ha ki is tart saját elszigeteltsége mellett.

Az okok, amelyeket felsoroltam, olyan nemzeti, nemzetközi és gazdasági okok, melyek az európai kérdés szövetségi megoldása felé kellene, hogy hajtsanak bennünket. Hagy fejezzék ki gúnyos kételyeiket azok, akik a bennük rejlő tehetetlenséget szkepticizmussal álcázzák. Mazzini⁴¹ és Cavour⁴¹ is utópistaként gúnyolták. Tehát jó

⁴¹ Giuseppe Mazzini, Emilio Cavour: az előbbi az Ifjú Olaszország mozgalom megteremtőjeként, az utóbbi szárd-piemonti miniszterelnökként harcolt az egységes olasz állam megteremtéséért. / a szerk. megjegyzése /

társaságban vagyunk! De ne feledjék, hogy a történelem olyan emberek temetője, akik nem tudtak a jövőbe látni, akik nem értették meg a történelem irányát. Olaszországunknak tovább kell élnie. Hogy jogait érvényesíthesse a világban, mára csak egy lehetősége maradt: az eszméken keresztül kell felépítenie önmagát. Méghozzá pontosan azért, mert szeretjük Olaszországot, és mert hamarosan azon nemzetek egyikeként szeretnénk teljes szívünkől látni, melyek Európa számára az új kezdetet mozdítják elő a remény boldog időszakában.

IV. 4. Emery Reves luxemburgi beszéde (1948. szeptember 5.)

Speech by Emery Reves (Luxembourg, 5 September 1948)

(...) Úgy tűnik, hogy a történelmi tények arra jelölték ki a nyugat-európai nemzeteket, hogy ők indítsák be a fejlődést a világszintű föderalizmus felé. Ezek a nagy, civilizált népek túl sokat szenvedtek a nemzetállami struktúra 1914-ben kezdődött válsága óta. Ezen országokban sok ember jön rá arra, hogy a nemzeti intézményeik többé már nem elég erősek, hogy megvédjék őket a háború szenvedéseivel szemben, és szükségét érzik, hogy egy magasabb szintű jogrendet hozzanak létre saját védelmük és jólétük érdekében.

Látják a 2 gigász közelgő összecsapását, és ösztönük arra indítja őket, hogy megpróbáljanak kimaradni ebből az összecsapásból és megpróbáljanak egyesülni azokkal, akiket hasonló félelmek gyötörnek. Nincs értelme érvelni az ellen az újonnan feltámadott európai nacionalizmus és európai izolacionizmus ellen, mely természetesen még sokkal naivabb elképzelés, mint az amerikai Közép-Nyugat izolacionizmusa volt. Fel kell ismernünk, hogy majdnem minden föderáció és egyesülés hasonló körülmények között valósult meg a múltban, hasonló történelmi nyomás kényszerítette a független egységeket, hogy egyesüljenek egy nagyobb közös veszéllyel szemben.

Ezért azt vallom, hogy nem azzal kellene az időnket vesztegetnünk, hogy szembemegyünk egy európai föderációval, hanem sokkal inkább bátorítani kellene azt – feltéve, ha ez egy olyan folyamat kezdete mely nem egy zárt új szuverén államot hoz létre, mely szükségszerűen a többi szuverén egységgel csap össze. Közhely arra emlékeztetni, hogy a német és az olasz egységállam nem hozott békét Frankfurt, München, Firenze, Velence polgárainak, hanem csak másfajta háborúba taszította őket.

Mondanom sem kell, hogy mikor azt javaslom, hogy bátorítsuk a lehető leggyorsabb föderációt két vagy több európai nemzet között, akkor FÖDERÁCIÓRA gondolok és nem egyszerűen egy szerződéses megállapodásra szuverén államok közt, amely magától értetődően soha nem tekinthető egy világföderáció felé vezető lépcsőfoknak.

A föderalisták közötti másik törésvonal gazdasági megfontolásokon nyugszik. Néhányan azért akarnak föderációt, hogy megmentsék a kapitalizmust és a szabad vállalkozási rendszert. Mások azt mondják, hogy szocialistának kell először lennünk, mielőtt szövetkezni kezdenénk. Meggyőződésem, hogy akik e megosztottság mentén érvelnek, nem teljesen értették meg a föderalizmus lényegét, sem pedig célját. Ha megpróbálnánk Kapitalista vagy Szocialista Világszövetséget vagy akár Katolikus vagy Protestáns Világszövetséget létrehozni, semmi nem valósulna meg abból. Felfogásom szerint a Föderáció az egyedüli demokratikus és jogi keret, amelyen belül a

nemzetgazdasági és az emberek közötti megszámlálhatatlan egyéb konfliktus jogi módszerekkel, nem pedig erőszakkal oldható meg. Ha még a születés előtt társadalmi, gazdasági vagy vallási tartalommal próbálnánk meg feltölteni ezt a jogi keretet, az kikerülhetetlen vetéléshez vezetne.

A föderalisták közti harmadik törésvonal az eljárást érinti. Egyesek úgy gondolják, hogy a Világkormány fölállításának egyedüli módja, hogy meggyőzzük a szuverén nemzetállamok kormányait, hogy módosítsák az ENSZ Alapokmányát, oly módon, hogy a Közgyűlés valódi törvényhozó testületté, a Biztonsági Tanács pedig valódi végrehajtóvá váljon. Mások ellenben azt mondják, hogy egy össznépi alkotmányozó gyűlésre van szükség, közvetlenül a nép által megválasztott delegáltakból egy világalkotmány létrehozása céljából. Nyilvánvaló, hogy mindkét frakció meg van győződve saját nézeteinek megvalósíthatóságáról és a másik elképzelés lehetetlen voltáról. Itt újfent képtelen vagyok felfogni e polémia értelmét. Történelmi tény ugyanis, hogy egyetlen új ötlet sem diadalmaskodhat, hacsak nem úgy, hogy egy erős csoport érdekévé válik. Nem látom egy demokratikus elveken nyugvó Világföderáció közmegegyezései lehetőségét, míg mi, akik hiszünk benne, hatalomra nem kerülünk.

A hatalom embereket jelent. Emberek tízmillióit kell sok országban meggyőznünk, mielőtt a nemzeti kormányokra és törvényhozásokra rá tudnánk kényszeríteni elképzeléseinket. Sokan Önök közül azt érezhetik, hogy ez egy pesszimista szemléletmód. Nem egyezhetem bele abba, hogy ez így is van. A feladat óriási, de viszonylag rövid időn belül teljesíthető, a megfelelő eszközzel és a helyes doktrínával. Mihelyt a mozgalom stabil hatalomra kerül, a Föderáció létrehozható, nem pusztán az ENSZ Alapokmányának újraírásával, hanem sok más alkalmas módszer útján, melyek mindegyike járható lehet. Mindazonáltal hangsúlyozom, ezen alkalmas módszerek mindegyike hatalmat előfeltételez.